

TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ

12 • 2014

Kuluttajien halukkuus ja toimintatavat tekstiilien kierrätyksessä

Kristiina Aalto

TUTKIMUKSIA JA SELVITYKSIÄ 12 • 2014

Kuluttajien halukkuus ja toimintatavat tekstiilien kierrätyksessä

Kristiina Aalto

Kuluttajien halukkuus ja toimintatavat tekstiilien kierrätyksessä

Kristiina Aalto

Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 12 • 2014

Julkaisija

Kuluttajatutkimuskeskus

Kaikukatu 3, 00530 Helsinki

PL 142, 00531 Helsinki

Puh. 029 505 9000

Faksi 09 876 4374

www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

Kannen kuva: iStockphoto / princigalli

ISSN 2342-0928 (PDF)

ISBN 978-951-698-286-4 (PDF)

Tiivistelmä

Käsillä oleva kuluttajien tekstiilikierrätykseen liittyviä toimintatapoja tarkasteleva tutkimus on osa TEXJÄTE -hanketta, joka puolestaan on yksi Ympäristöministeriön rahoittamista Vihreänkasvun kokeiluhankkeista. TEXJÄTE -hanketta koordinoi SYKE. Tässä Kuluttajatutkimuskeskuksessa toteutetussa osatutkimuksessa on koottu tietoa kuluttajien toimintatavoista tekstiilien käyttövaiheessa aina tekstiilihankinnoista lähtien niiden poistamiseen käytöstä. Erityisesti on keskitytty selvittämään tekstiilien hylkäämiseen liittyviä syitä ja käytäntöjä sekä sitä, ovatko kuluttajat halukkaita edistämään tekstiilien hyötykäyttöä.

Aineisto koottiin avoimena sähköisenä kyselynä keväällä 2013. Vastaaajia oli yhteensä 1060. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli tekstiilien hyötykäytöstä hyvin kiinnostuneita (930 henkilöä) ja loput olivat kierrätyksestä vähemmän kiinnostuneita (*välinpitämättömät*, 121 henkilöä).

Vastaaajat suosivat vaatteita, joita voi käyttää mahdollisimman pitkään ja useimmat pyrkivät vielä korjaamalla pidentämään vaatteiden käyttöikä. Myös hankinnoissaan suurin osa vastaajista toimi ympäristöä säästävällä tavalla: noin joka kolmas vastaajista hankki suuren osan vaatteistaan käytettynä (joka toinen vastaaja ei kuitenkaan toiminut niin), eikä muoti tai vaihtelunhalu ollut juuri kellään vastaajalla syynä uusien vaatteiden ostamiseen.

Selvästi merkittävimmät syyt vaatteiden poistoon omasta käytöstä olivat rikkikuluminen ja sopimaton koko. Sukat ja alusvaatteet hylättiin keskimäärin 2–3 vuoden käytön jälkeen ja housut, hameet sekä puserot noin 5,5 vuoden ja ulkovaatteet noin 7,5 vuoden käytön jälkeen. Useimmat vastaajat pyrkivät käyttämään vaatteet loppuun omassa käytössään. Lisäksi moni hyödynsi rikkiäiset ja kuluneet vaatteet vielä esimerkiksi siivousluuttuina.

Käyttökelpoiset tekstiilit saadaan melko hyvin kiertoon hyväntekeväisyysjärjestöjen ja kirpputorien kautta tai suoraan sukulaisten tai tuttavien käyttöön. *Kiinnostuneet* pyrkivät *välinpitämättömiä* tehokkaammin kierrättämään käyttökelpoisia tekstiilejään uudelleenkäyttöön ja käyttökelvottomia hyötykäyttöön. Käyttökelvottomille tekstiileille on toistaiseksi ainoastaan muutamilla paikkakunnilla keräyspisteitä, joten suurin osa niistä päätty sekajätteeksi. Monet kuluttajat olisivat kuitenkin halukkaita lajittelemaan tekstiilinsä tarkemmin, jotta ne saataisiin tehokkaammin hyödynnettyä. He kuitenkin edellyttävät helposti saavutettavia keräyspisteitä ja varmuutta siitä, että rikkiäiset ja kuluneet tekstiilit todella päätyvät hyötykäyttöön. Sopivimpina keräyspaikkoina käyttökelvottomille tekstiileille pidettiin ekopisteitä, joihin voi viedä muitakin kierrätettäviä materiaaleja tai hyväntekeväisyysjärjestöjen käyttökelpoisten tekstiilikonttien yhteydessä olevia keräyskontteja.

Sisällys

1	Johdanto	3
1.1	Tavoite	4
2	Taustaa kirjallisuudesta	4
2.1	Tekstiilien hankinta ja käyttö.....	4
2.2	Tekstiilien uudelleenkäyttö ja kierrätys.....	7
2.3	Tekstiilivirta Suomessa 2012	9
3	Kysely tekstiilien kierrätyksestä ja poistosta	12
3.1	Aineiston keruu	12
3.2	Vastaajat.....	12
4	Tulokset	14
4.1	Välinpitämättömät vertailuryhmänä.....	14
4.2	Tekstiilien käyttöön ja poistoon liittyviä asenteita ja toimintatapoja.....	15
4.3	Vaatteista ja kodintekstiileistä luopumisen syyt	18
4.4	Vaatteiden ja kodintekstiilien käyttöikä	19
4.5	Talouksista poistetut tekstiilit ja tekstiilien kierrätys.....	21
4.5.1	Poistettujen vaatteiden ja kodintekstiilien lukumäärät	21
4.5.2	Poistettujen tekstiilien käyttökelpoisuus	23
4.5.3	Käyttökelpoisten tekstiilien poistokohteet	23
4.5.4	Käyttökelvottomien tekstiilien poistokohteet.....	25
4.5.5	Tekstiilijätteiden lajitteluhalukkuus.....	26
4.6	Kuluttajien ehdotuksia käyttökelvottomien tekstiilien hyötykäytön edistämiseksi	28
5	Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä.....	30
6	Lähteet.....	32

Kuvaluettelo

Kuva 1. Opiskelijoiden vaatevarastot 1990- ja 2010-luvulla	6
Kuva 2. Tekstiilivirta Suomessa vuonna 2012, milj. kg/v (kg/asukas/v)	9
Kuva 3. Vaatteiden hankintaan ja käyttöön liittyvien väittämien jakaumat, % vastaajista	16
Kuva 4. Tekstiilien kierrätykseen ja poistoon liittyvien väittämien jakaumat, % vastaajista	17
Kuva 5. Tavanomaisimmat vaatteiden poistosyyt, % vastaajista	18
Kuva 6. Tavanomaisimmat kodintekstiilien poistosyyt, % vastaajista.....	19
Kuva 7. Poistettujen naisten vaatteiden käyttöikäjakauma, %	20
Kuva 8. Poistettujen miesten vaatteiden käyttöikäjakauma, %	20
Kuva 9. Poistettujen kodintekstiilien käyttöikäjakauma, %.....	21
Kuva 10. Poistettujen vaatteiden lukumäärä, kpl/talous/vuosi	22
Kuva 11. Poistettujen kodintekstiilien lukumääriä, % vastaajista	22
Kuva 12. Käyttökelvottomien tuotteiden osuus poistetuista vaatteista ja kodintekstiileistä, % vastaajista ..	23
Kuva 13. Käyttökelpoisten vaatteiden poistokohde, % vastaajista	24
Kuva 14. Käyttökelpoisten kodintekstiilien poistokohde, % vastaajista	24
Kuva 15. Tavanomaisimmat käyttökelpoisten vaatteiden lahjoituskohteet, % vastaajista	25
Kuva 16. Käyttökelvottomien tekstiilien poistokohde kiinnostuneilla ja välinpitämättömillä, % vastaajista .	26
Kuva 17. Käyttökelvottomien tekstiilien mieluisat keräyspaikat, % vastaajista	27

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Jätelajeja lajittelevien kuluttajien osuus eri kyselyissä, %.....	15
Taulukko 2. Poistettujen vaatteiden keskimääräinen käyttöikä, vuotta.....	19

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake, osa 1. Tekstiilien kierrätystä koskevat kysymykset	34
Liite 2. Kyselylomake, osa 2. Taustamuuttujien jakaumat.....	43

1 Johdanto

Tarvitsemme vaatteita ja niillä on meille monia merkityksiä niin fyysisenä suojana kuin myös oman tyyliimme ja identiteettimme ilmaisijana. Niin ikään erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa saatetaan odottaa tietynlaista pukeutumista. Kodissa tarvitaan myös erilaisia kodintekstiilejä, kuten lakanoita, tynnyliinoja, verhoja, tynnyjä ja peitteitä. Jossain vaiheessa vaatteista ja kodintekstiileistä luovutaan. Luopumisen syitä on monia. Poistettaessa tekstiilit niiden alkuperäisestä käytöstä ne voidaan siirtää uudelleenkäytettäväksi¹, kierrättää² tai laittaa roskiin riippuen osittain siitä, ovatko ne käyttökelpoisia tai käyttökeltottomia. Kuluttajien toimintatavoista tekstiilien poistossa on ollut vain vähän tietoa, joten sitä haluttiin selvittää tässä hankkeessa.

Jätelainsäädäntö on muuttumassa siten, että vuoden 2016 alusta orgaanista ainesta sisältävää sekajätettä ei saa enää viedä kaatopaikalle. Näin ollen myöskään rikkiäiset vaatteet tai kodintekstiilit ja muu orgaaninen jäte eivät tuolloin saa joutua kaatopaikalle. Kuluttajat voivat tulevaisuudessa laittaa rikkiäiset tekstiilit sekajätteeseen, mutta jätehuolto-yhtiöt eivät saa viedä sekajätettä kaatopaikalle. Monissa Suomen kunnissa on jo siirrytty ja muissa ollaan siirtymässä sekajätteen energiahyödyntämiseen, eli sekajäte toimitetaan kaatopaikan sijaan jätevoimalaan, jossa jätteestä tehdään sähköä ja lämpöä.

Euroopan unionin jätelainsäädännön³ mukaisen jätehierarkian periaatteet korostavat ensisijaisesti jätteen syntymisen ennaltaehkäisyä. Käyttökelpoiset tekstiilit tulisi siten saada uudelleenkäyttöön. Jätehierarkian mukaisesti myös alkuperäiseen käyttöön sopimattomat (kuluneet ja rikkiäiset) tekstiilit tulisi mieluummin kierrättää, eli hyödyntää uusien tuotteiden (mieluiten tekstiilituotteiden) materiaalina kuin energiana. Näitä kierrätysmahdollisuuksia on Suomessa ja muissa Pohjoismaissa toistaiseksi vain vähän, eikä tehokkaita esimerkkejä juuri löydy muualtakaan. Parhailaan on kuitenkin käynnissä monia hankkeita, joissa tekstiilijätteen hyötykäyttöä pyritään edistämään.

Uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämistä on mietitty sekä kansallisessa, Ympäristöministeriön rahoittamassa TEXJÄTE -hankkeessa (Tekstiilijätteen kierrätyksen edellytykset ja esteet) että meneillään olevissa pohjoismaisissa yhteistyöhankkeissa.⁴ Jätteiden vähentämiseksi kaikkien tekstiilien keräystä olisi laajennettava ja tehostettava, mutta samaan aikaan tulisi kehittää myös lajittelua ja kierrätysteknologioita. Ehdotuksina ovat olleet muun muassa yhteispohjoismainen lajittelulaitos ja tuottajavastuujärjestelmä. Jotta kierrätys olisi mielekästä, kierrätystuotteille on myös oltava kysyntää.

Käsillä oleva kuluttajien tekstiilikierrätykseen liittyviä toimintatapoja tarkasteleva tutkimus on osa TEXJÄTE -hanketta. Se on yksi Ympäristöministeriön rahoittamista Vihreänkasvun kokeiluhankkeista, joka toteutetaan Suomen ympäristökeskuksen SYKEN, Kuluttajatutkimuskeskuksen ja Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) sekä UFF ry:n (U-landshjälp från folk till folk i Finland rf) yhteistyönä. Hanketta koordinoi SYKE. TEXJÄTE -hanke alkoi vuonna 2013 ja hankkeen loppuraportti julkaistaan ympäristöministeriön raportteja -

¹ Uudelleenkäyttö = hylätyn tuotteen tai sen osan käyttäminen uudelleen samaan käyttötarkoituksessaan kuin se on alun perin suunniteltu (esim. kirpputorivaatteet)

² Kierrätys = tuotteen sisältämän materiaalin hyötykäyttö uudelleen raaka-aineena (esim. maton kuteeksi, revittynä eristemateriaaliksi) tai materiaalin käyttö uudelleen uudessa käyttötarkoituksessa (esim. siivousliinaksi) Viimeksi mainitusta käytetään joskus myös termiä uusiokäyttö.

³ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2008.312.01.0003.01.FIN

⁴ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A721017&dswid=2912;>

<http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A720964&dswid=2912;>

<http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A764795&dswid=2912>

sarjassa keväällä 2015. TEXJÄTE-hankkeessa selvitetään mahdollisuuksia tekstiilien kierrätyksen edistämiseksi. Hankkeessa selvitetään tekstiilijätteen määrää (ks. luku 2.2) ja laatua sekä tekstiilijätteen hyödyntämismahdollisuuksia ja niiden ympäristö-, kustannus- ja sosiaalisia vaikutuksia. Lisäksi arvioidaan tekstiilien kierrätyksen lisäämiseen kannustavia ohjauskeinoja ja edistetään kierrätystä tukevaa yhteistyötä eri osapuolten välillä.

1.1 Tavoite

Tässä osatutkimuksessa on koottu tietoa kuluttajien toimintatavoista tekstiilien käyttövaiheessa aina tekstiilihankinnoista lähtien niiden poistamiseen omasta käytöstä. Erityisesti on keskitytty selvittämään tekstiilien hylkäämiseen liittyviä syitä ja käytäntöjä. Tarkastelussa ovat olleet mukana sekä käyttökelpoisten että käyttökeltomien vaatteiden ja kodintekstiilien poistaminen alkuperäisestä käytöstä sekä mihin ne on poistettu (uudelleenkäyttöön, uusiokäyttöön vai jätteenä). Lisäksi selvitettiin kuluttajien toimintatapoja, jotka liittyvät tekstiilien hankintaan, käyttöön ja hoitoon. Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, edistävätkö toimintatavat vaatteiden käyttöänsä pidentämistä, sekä ovatko kuluttajat halukkaita edistämään tekstiilien hyötykäyttöä.

2 Taustaa kirjallisuudesta

2.1 Tekstiilien hankinta ja käyttö

Tekstiilijätteen vähentämistä edistäisi ennen kaikkea se, että kuluttajat hankkisivat vain kohtuullisen määrän kestäviä vaatteita ja kodintekstiilejä ja käyttäisivät niitä pitkään. Vaatteiden pitkä käyttöikä puolestaan edellyttää kestäviä laadukkaita vaatteita, joita kuluttajien on yhä vaikeampi tunnistaa ja löytää. Vaikka kuluttajat haluaisivat, heidän on vaikea arvioida tuotteiden kestävyttä puhumattakaan koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista (Aalto 1998; Laitala & Klepp 2013). Sekä eurooppalaisessa⁵ että pohjoismaisessa⁶ ympäristömerkintäjärjestelmässä on kriteerit myös tekstiileille. Ne ilmaisevat, että tuote kuormittaa elinkaarensa aikana muita vastaavia tuotteita vähemmän ympäristöä. Lisäksi ympäristömerkityn tuotteen tulee olla käyttötarkoitukseensa hyvin sopiva ja kestää hyvin käytössä. Ympäristömerkit ovat luvanvaraisia ja maksullisia. Asetettujen kriteerien täyttämistä myös valvotaan. Vain harvoille tekstiilituotteille on haettu ympäristömerkin käyttöoikeuksia, joten niitä ei juuri voi hyödyntää vaatteita tai kodintekstiileitä hankittaessa. Kestävyys- ja ympäristömerkintöjen puuttuessa kuluttajat perustavat arvionsa kestävydestä ja ympäristöominaisuuksista kuitusisältö-, hoito-ohje- ja alkuperämaamerkintöihin, jotka saattavat johtaa myös perusteettomiin oletuksiin em. ominaisuuksista (Aalto 1998; Laitala & Klepp 2013). Toki kuluttajat hyödyntävät kestävyysarvoissaan myös aiempia kokemuksiaan siitä, millaiset tuotteet ovat osoittautuneet kestäviksi.

Vaatteiden kestävyteen vaikuttavat sekä tekstiilikuidut, joista tuote on valmistettu, että myös tekstiilimateriaalin rakenne (paksuus, tiiviyys, kankaan sidosrakenne ym.). Lisäksi keston vaikuttavat tarkoituksenmukaiset materiaalivalinnat ja huolellinen valmistus (saumat, saumavarat). Vaatteen malli

⁵ <http://eu-ymparistomerkki.fi/eu-ymparistomerkki/eu-ymparistomerkin-tuotteet-ja-palvelut/tuoteryhmat/tekstiilituotteet/>

⁶ <http://joutsenmerkki.fi/kriteerit/tekstiilit-ja-nahkatuotteet/>

vaikuttaa siten, että väljät vaatteet kestävät yleensä pidempään kuin tiukat. Käyttöikä voidaan myös pidentää, mikäli vaatetta on helppo muuntaa tai korjata (esim. vetoketjujen ja nappien helppo vaihtomahdollisuus) (ks. esim. Suojanen 1995, Aalto 1998). Niin ikään oikeilla hoito- ja pesutavoilla voidaan edistää vaateen pitkää käyttöikää sekä vaikuttaa ympäristökuormitukseen (Aalto 1998; Aalto 2002; Laitala 2014a). Arvioiden mukaan noin kolmen kuukauden pidennys vaatteiden keskimääräiseen 3 vuoden käyttöikään tuottaisi hiili-, vesi- ja jätejalanjälkeen 5–10 % vähennyksen (WRAP 2012). Erilaisten vaatteiden käyttöiästä on vain vähän tietoa ja todennäköisesti vaihtelu on suurta.

Ympäristömyötäisten tavoitteiden vastaisesti vaikuttaa kuitenkin siltä, että kuluttajille kertyy tekstiilejä yhä enemmän ja niiden kierto on yhä nopeampaa (ks. esim. Tojo ym. 2012; Laitala 2014c). Merkittävä syy tähän on ilmeisesti se, että tarjolla on yhä enemmän tiheästi vaihtuvien muotivirtausten mukaisia, heikkolaatuisia vaatteita, joiden lyhyt käyttöikä huolettaa myös kuluttajia (Niinimäki 2011, 223). Kuitenkin monet kuluttajat (erityisesti nuoret naiset) hankkivat niitä halutessaan pysyä nopeasti vaihtuvien muotitrendien mukana (Laitala 2014b). Toisaalta monien kuluttajien varastoissa on runsaasti vaatteita, joita ei käytetä. Esimerkiksi Britanniassa noin 30 % kuluttajien omistamista vaatteista on sellaisia, joita ei ole käytetty viimeksi kuluneen vuoden aikana (WRAP 2012). Myös Norjassa kuluttajat kertoivat, että heillä on runsaasti vaatteita, jotka eivät ole aktiivikäytössä (Laitala 2014c). Yleisin syy käyttämättömyyteen oli, ettei vaate ollut enää sopiva. Useimmat näiden vaatteiden omistajista toivovat, että osaisivat muodistaa ja uudistaa vaatteitaan, jotta ne olisivat pidempään käyttökelpoisia. Kuluttajien käyttämättä jääneiden vaatteiden uudistamisessa nähtiin Britanniassa jopa pienimuotoisen yritystoiminnan mahdollisuuksia (WRAP 2012).

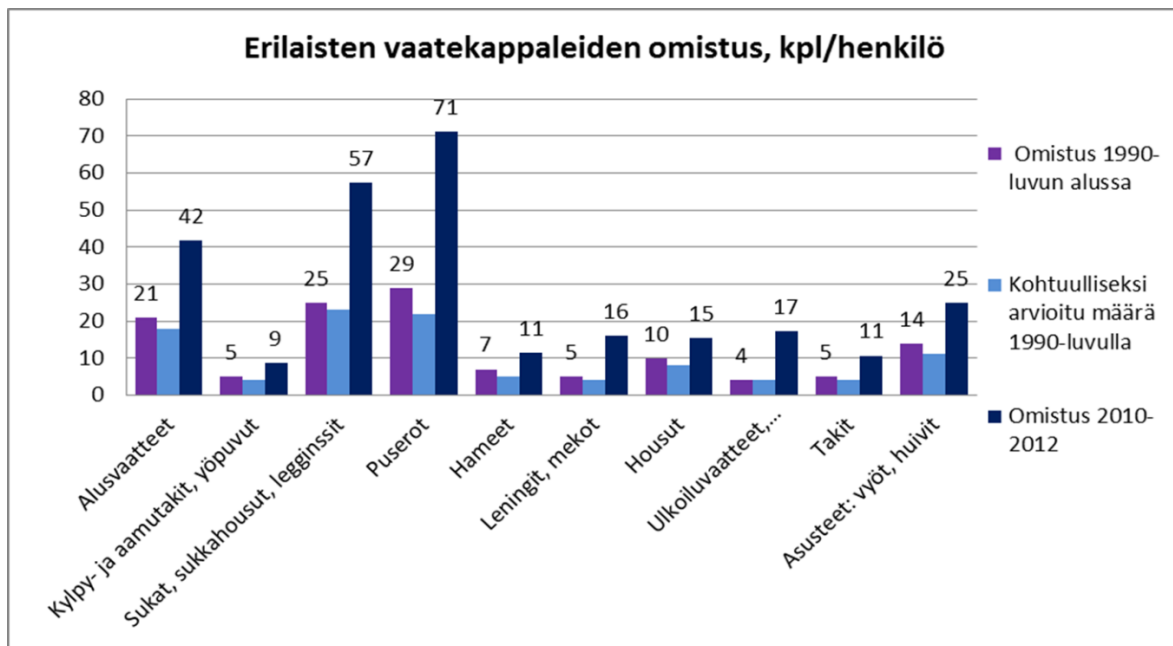
Kuluttajien omistamista tekstiilimääristä, tekstiilien käytöstä tai niiden käytöstä poistamisesta ei juuri ole seuranta-tilastoja ja vain vähän tutkimuksia. Poikkeuksena Britanniassa koottu tutkimukseen perustuva informaatio vaatetuksen ympäristövaikutusten vähentämiseksi, jossa tekstiilien poistaminen käytössä on keskeisessä osassa (WRAP 2012). Laitala puolestaan kokosi väitöskirjansa (Laitala 2014a) osaksi analyysin tutkimuksista, joissa käsiteltiin vaatteiden käytöstä poistamista. Analyysiin sisältyi kaikkiaan 47 artikkelia viimeksi kuluneiden 30 vuoden ajalta (Laitala 2014b). Tutkimuksista välittyi kuluttajien halu mieluummin toimittaa vaatteet uudelleenkäyttöön kuin laittaa roskiin. Monilta kuluttajilta puuttui kuitenkin tietoa muista vaihtoehtoista. Tekstiilien kierrätystä juuri analysoiduissa artikkeleissa ei juuri käsitelty, koska kierrätysvaihtoehtoa ei ilmeisesti ollut edes tarjolla.

Suomessa kaupan tilastot kertovat vaatteiden ja kodintekstiilien myynnistä euromääräisenä. Tilastokeskuksen noin viiden vuoden välein kokoama Kulutustutkimus kuvaa erilaisten kotitalouksien vaatteisiin ja kodintekstiileihin käyttämän rahamäärän, mutta ei sitä, kuinka monta erilaista vaatetta on hankittu tai onko vaate ostettu uutena vai käytettynä. Tullin tuonti- ja vientitilastoihin on merkitty euromäärien lisäksi vaihtelevasti myös erilaisia paljousyksiköitä, kuten kappaleet ja tuotepainot. Tilastokeskus puolestaan kokoaa vuosittain Kotimaan tekstiilituotannon tuotantotilaston, jossa on niin ikään tietoja euroina ja osittain myös kiloina ja kappaleina. Tilastojen pohjalta ei kuitenkaan ole systemaattista seuranta kotimaahan myytyjen vaatteiden tai kodintekstiilien kappale- tai kilomääristä. Niistä on laskettu vaatteiden ja kodintekstiilien kilomäärät vasta aivan viime vuosilta 2010 ja 2012 (Tojo ym. 2012; tämä hanke, Aalto 2014, ks. luku 2.3). Esimerkiksi vuonna 2010 suomalaiset hankkivat vaatteita ja kodintekstiilejä 13,1 kiloa, ruotsalaiset 14,2 kiloa ja tanskalaiset 16 kiloa asukasta kohden (Tojo ym. 2012). Norjalaiset hankkivat noin 16,6 kiloa vaatteita asukasta kohden vuodessa ja sen lisäksi kodintekstiilejä (Laitala & Klepp 2014)⁷. Viimeisimpien tietojen perusteella uusien vaatteiden hankinnat ovat Pohjoismaissa

⁷ Norja ei ollut mukana yhteispohjoismaisessa hankkeessa, joten ei ole aivan varmaa, ovatko laskelmat täysin vertailukelpoisia.

vähentyneet (Aalto 2014; Elander ym. 2014; Tilastokeskus 2014). Kaikissa Pohjoismaissa kuluttajat hankkivat uusien vaatteiden lisäksi vuosittain vajaan kilon verran käytettyjä vaatteita.

Joitain yksittäisiä seurantatietoja vaatteiden omistamisesta kuitenkin on. Systemaattisimmin vaatteiden omistamista kuvaavia tietoja on koottu Helsingin yliopiston käsityönohjaopettajaopiskelijoilta, jotka ovat jo noin 20 vuoden ajan koonneet vuosittain inventaarion omista vaatteistaan (Räisänen 2013⁸). 1990-luvun alusta lähtien lähes vuosittain noin 50 opiskelijaa on osallistunut vaatevarastonsa inventointiin (kuva 1). Vaatteiden määrä vaihtelee suuresti opiskelijoiden keskuudessa.

Kuva 1. Opiskelijoiden vaatevarastot 1990- ja 2010-luvulla

Merkittävää on, että jo 1990-luvulla opiskelijoiden omistama vaatemäärä oli suurempi kuin heidän kohtuulliseksi arvioimansa määrä. Omistettujen vaatteiden määrä on viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana lähes kaksinkertaistunut. Joten ei ole yllättävää, että viime vuosina yhä useammat opiskelijat kokevat, että heillä on liikaa vaatteita. Yli puolet opiskelijoista on kokenut, että omistaa vaatteita liikaa ja noin joka neljännellä on joitain vaatteita liikaa ja joitain liian vähän. Vain noin joka kuudes (16 %) omistaa mielestään sopivasti vaatteita ja juuri kyllä ei ole liian vähän vaatteita (Räisänen 2013¹¹). Näyttää siis siltä, että vaatteita hankitaan helposti yli tarpeen. Saattaa myös olla, että vaatteita kertyy vähitellen siksi, että niistä ei haluta luopua, vaikka niitä olisi runsaasti. On muistettava, että edellä esitetty tieto vaatemäärien kasvusta pohjautuu valikoituneen kuluttajaryhmän vaatevarastoihin, mutta se todennäköisesti kuvaa yleisemminkin sitä, että kuluttajien vaatevarastot ovat vuosien kuluessa kasvaneet.

Kohtuullisen tai välttämättömän vaatemäärän määrittäminen ei liioin ole helppoa. Käsitykset siitä vaihtelevat hyvin paljon kuluttajien keskuudessa. Vastaajan ikä sekä se, miten monissa erilaisissa tilanteissa (harrastukset, työ) erilaisia vaatteita tarvitaan, vaikuttaa tarpeelliseksi koettuun vaatemäärään. Välttämättömän tai erittäin tarpeellisen vaatevaraston sisältöä, on selvitetty Kuluttajatutkimuskeskuksessa, kun on koottu kohtuullisen minimin mukaisia viitebudjetiteja. Vaate- ja kodintekstiilibudjetin sisältöä määritettäessä on koottu kuluttajien käsityksiä riittävästä vaate- ja kodintekstiilivarannosta erilaisille kotitalouksille sekä näiden tuotteiden oletetusta kestoikästä (Lehtinen ym. 2010; Lehtinen & Aalto 2014).

⁸ Riikka Räisäseltä Helsingin yliopistosta keväällä 2013 saatu aineisto opiskelijoiden vaateinventaariorista.

Viitebudjettien tavoitteena on taata, että jokaisella olisi käytettävissään siistejä vaatteita erilaisiin tavanomaisiin arkielämän tilanteisiin sekä kussakin esimerkkitaloudessa olisi tarpeellinen määrä kodin tekstiilejä. Viitebudjettien niukkuutta osoittaa se, että alle 45-vuotiaille naisille on kohtuullisen minimin mukaisiin viitebudjetteihin sisällytetty noin 90 hyväkuntoista vaatetta (Lehtinen & Aalto 2014), kun naisopiskelijoiden vaatevarastoista löytyi keskimäärin noin 250 vaatetta (Räisänen 2013¹¹). On kuitenkin muistettava, että viitebudjettitalouksissa voi lisäksi olla varastossa myös vanhempia vaatteita, jolloin todellinen vaatteiden lukumäärä on suurempi kuin vuosibudjettiin sisältyvä lukumäärä.

Viitebudjeteissa vaatteiden hankinnan vuosikustannukset ja kappalemäärät vaihtelevat henkilön iän ja sukupuolen mukaan. Suurimmat vaatekulut olivat kouluikäisillä lapsilla, jotka kasvamisen vuoksi tarvitsevat joka vuosi isompia vaatteita. Vuoden 2013 hintatason mukaan viitebudjeteissa teini-ikäisten tyttöjen vaatekulut olivat noin 590 euroa vuodessa ja pojilla hieman vähemmän. Eläkeikäisten vaatemenot ovat puolestaan pienimmät (naisilla noin 440 euroa vuodessa ja miehillä hieman vähemmän), mikä johtuu vaatteiden pidemmäksi arvioidusta käyttöiästä. Näissä luvuissa eivät ole mukana kenkien ja laukujen tai muiden asusteiden hankintakuluja. Kodintekstiilien kohtuullisen minimin mukaiset määrät ja kustannukset vaihtelevat lähinnä kotitalouden koon mukaan vaihdellen yhden hengen talouden vajaasta 110 eurosta viiden hengen talouden noin 350 euroon vuodessa. Suhteellisen pieniä kodintekstiilien vuosikustannuksia selittävät kodintekstiilien ja mattojen pitkät kestoajat, jotka on otettu huomioon budjettia laskettaessa. Kuluna on huomioitu käyttöiällä jaettu hankintahinta. Niin ikään vaatekustannuksia laskettaessa on otettu huomioon vaatteiden todennäköinen käyttöikä, joka useimmille aikuisten vaatteille on arvioitu 3–5 vuodeksi. (Lehtinen & Aalto 2014.)

Viitebudjettien niukka sisältö tulee esiin myös siinä, että vaatekustannukset ovat hieman pienemmät kuin viimeisimmässä Tilastokeskuksen kulutustutkimuksessa, jossa vaate- ja jalkineenot kotitaloutta kohden olivat vuonna 2012 keskimäärin 737 euroa vuodessa. Esimerkiksi alle 65-vuotiaiden yksin asuvien talouksissa vaatekulut olivat 620 euroa ja lapsiperheissä noin 270 euroa henkilöä kohden vuodessa. Aiempaan kulutustutkimukseen (vuodelta 2006) verrattuna vaatekulut olivat hieman pienentyneet (Tilastokeskus 2014), mikä on ilmeisesti seurausta yleisen taloudellisen tilanteen heikentymisestä. Voitaneen arvioida, että moni tulisi toimeen nykyistä pienemmällä vaatemäärällä ja vähemmällä hankinnoilla, mikä puolestaan johtaisi vaatteiden tehokkaampaan käyttöön ja pienentäisi sekä materiaalijalanjälkeä että tekstiilijätteen määrää (vrt. Lettenmeier ym. 2012; WRAP 2012).

2.2 Tekstiilien uudelleenkäyttö ja kierrätys

Kuluttajien asenteet tukevat yhä selvemmin hyötykäytön lisäämistä. Suomalaisten kierrätysasenteita ja jätteiden lajitteluhalukkuutta selvittäneen kyselyn (Lassila & Tikanoja 2012) perusteella kuluttajien asenteet olivat muuttuneet myönteisemmiksi edelliseen vuoteen verrattuna. Jätteiden lajittelu koetaan tärkeänä ja suomalaiset ovat halukkaita lajittelemaan. Jätteiden lajitteluhalukkuuteen vaikutti eniten vaivattomuus, mikä ilmeni esim. siten, että 70 % vastaajista halusi lajitella jätteet omalla pihallaan. Vastaajat toivoivat lähellä sijaitsevia aluekeräyspisteitä ja parempaa tiedottamista kierrätyksen hyödyistä. Vastaajista vain 10 % kannatti jätteiden polttamista ja yli 70 % toivoi, että jätteistä mahdollisimman suuri osa kierrätetään materiaalina. (Lassila & Tikanoja 2012.) Myös viimeisimmän Kulutustutkimuksen mukaan kotitalouksien jätteiden kierrättäminen on tehostunut ja suurimmat muutokset ovat olleet taajamissa ja maaseudulla, joissa nykyisin kierrätetään lähes yhtä yleisesti kuin kaupungeissa (Tilastokeskus 2012). Yhden hengen taloudet kierrättävät jätteitä edelleen harvemmin kuin muut taloudet. Tekstiilien lajittelusta ei kummas-

sakaan kyselyssä kysytty. Vaikka asenteet ovat muuttuneet kierrätykselle suotuisammiksi, niin esimerkiksi vuodesta 2007 sekajätteen määrä asukasta kohden oli edelleen kasvanut Pääkaupunkiseudulla (7 %, 11,4 kg/asukas/v, HSY 2013). Selvimmin viimeisten viiden vuoden aikana oli kasvanut pakkausmateriaalien määrä (ei lasi) ja myös tekstiilien ja vaatteiden osuus sekajätteestä oli kasvanut (8,9 %:sta 10,2 %:iin).

Siitä, missä määrin kuluttajat toimittavat vaatteitaan uudelleenkäyttöön, on toistaiseksi ollut vain vähän tietoa. Laskelmilla on todistettu, että vaatteiden uudelleenkäyttö joko hyväntekeväisyysjärjestöjen kautta tai muulla tavoin tuottaa huomattavasti suuremmat ympäristöhyödyt kuin niiden polttaminen energiaksi. Esimerkiksi sadan t-paidan uudelleenkäytön on laskettu vähentävän ilmakehän lämpenemistä 14 % ja polyesteri-puuvillaisten housujen uudelleenkäytön jopa 45 % verrattuna siihen, että ne poltettaisiin energiaksi (Farrant ym. 2010).

Ruotsissa käytettyjen vaatteiden kauppa on kasvanut huomattavasti (16 %) viime vuosina samanaikaisesti, kun uusien vaatteiden myynti on vähentynyt. Vuonna 2013 Ruotsissa ostettiin käytettyjä vaatteita 0,6 kiloa ja uusi vaatteita 12,5 kiloa henkilöä kohden (Elander ym. 2014). Suomessakin uusien vaatteiden myynti on vähentynyt viime vuosina sekä euromääräisesti (Tilastokeskus 2014) että kiloina (ks. luku 2.2). Käytettyjen vaatteiden myyntiä ei ole tutkittu. Suomessa suuri osa käytettyjen vaatteiden kaupasta käydään kirpputoreilla, joilla kuluttajat itse myyvät omia vaatteitaan, mikä vaikeuttaa myyntimäärien seuraamista. Norjalaisista puolestaan noin 17 % oli ostanut käytettyjä vaatteita ja lähes kaksinkertainen määrä (30 %) oli saanut käytettyjä vaatteita viimeisen kahden vuoden aikana. On kuitenkin huomattava, että yli puolet (59 %) norjalaisista ei ollut saanut tai ostanut käytettyjä vaatteita lainkaan (Laitala & Klepp 2014).

Käytettyjen vaatteiden liikkeiden, hyväntekeväisyysjärjestöjen keräysten ja kirpputorien kautta omistajaa vaihtavat puhtaat ja ehjät tekstiilit. Viime aikoina on myös lisääntynyt tekstiilijätteen hyötykäyttö. Jyväskylän Katulähetys kerää Jyväskylän alueella tekstiiliä (myös rikkiäistä), josta Dafecor Oy tekee kierrätystuotteita. Suhteellisen uusi ilmiö ovat Hämeen Ammattikorkeakoulun organisoimat (HAMK) Texvex poistotekstiilipankit Forssassa ja Loimaalla, jotka ottavat vastaan kaikki kotitalouksien tuomat puhtaat tekstiilit, lajittelevat ne ja toimittavat hyödynnettäviksi. Lajittelun jälkeen energiaksi hyödynnettävää jätettä jää hyvin vähän. Lähinnä nuoria tukityöllistävät pajat ovat toistaiseksi toimineet projektiluoteisesti. Texvex-toiminta on laajenemassa ja tavoitteena on kehittää työpajamuotoiset poistotekstiilipankit valtakunnalliseksi toimintamalliksi⁹. Kaupallisista toimijoista H&M -myymälät ovat runsaan vuoden ajan ottaneet vastaan jätetekstiiliä myymälöissään, joista tekstiilit on toimitettu pääosin I:CO-järjestön Saksassa toimivan lajittelukeskuksen kautta lähinnä uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen (esim. siivousliinoiksi). Ainoastaan hyvin pieni osa ohjataan energiana hyödynnettäväksi.¹⁰

Laitalan (2014c) tutkimuksessa paljastui, että useimmat kuluttajat eivät olisi halunneet heittää käyttökelvottomia vaatteitaan roskeen, mutta eivät tieneet, mitä muuta niille olisi voinut tehdä. Vaatteista, joista haluttiin luopua, norjalaiset kuluttajat aikoivat poistaa 40 % roskeen, 56 % hyväntekeväisyyteen ja 4 % aiottiin myydä (Laitala 2014c). Kun käyttökelvottomina pidettyjen vaatteiden uudelleenkäyttöpotentiaalia arvioitiin, paljastui, että vain 8 % vaatteista ei kelpaisi uudelleenkäyttöön sellaisenaan, lähes joka toisessa (45 %) vaatteessa oli näkyviä muutoksia, mutta ne olivat edelleen käyttökelpoisia ja vielä useammassa (47 %) hylättäväksi aiotussa vaatteessa ei ollut juuri mitään näkyvää vikaa (Laitala 2014c). Roskeen näyttää siis päätyvän runsaasti käyttökelpoisia vaatteita.

⁹ Lisätietoa fb-sivustoilta Poistaripaja ja Poistotekstiilit ry sekä http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Tutkimus_ ja_ kehitys/Hankkeet/poistaripaja

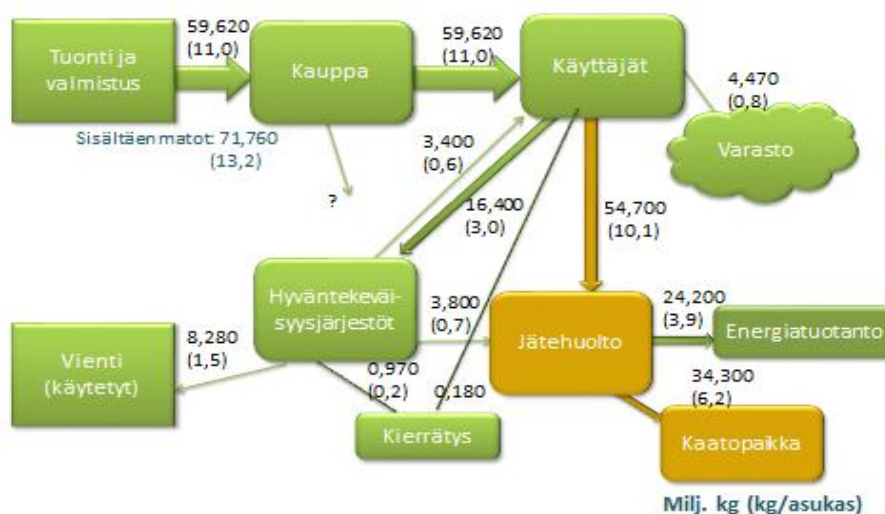
¹⁰ Tekstiä täsmennetty 20.4.2015. Lisätietoa: www.hm.com/fi/longlivesfashion

2.3 Tekstiilivirta Suomessa 2012

Tekstiilivirtaan lasketaan mukaan vuoden aikana käyttäjille päätyneet uudet tekstiilituotteet ja käyttäjien omasta käytöstään poistamat tuotteet, joista osa lahjoitetaan hyväntekeväisyysjärjestöille ja osa laitetaan jätteeksi. Lisäksi seurataan, mihin vaatteita vastaanottavat hyväntekeväisyysjärjestöt toimittavat vastaanottamansa tekstiilit. Suomen tekstiilivirta vuodelle 2012 on TEXJÄTE -hankkeessa laskettu Ruotsissa kehitetyllä materiaalivirta-analyysiin perustuvalla menetelmällä (Carlsson ym. 2011), jota on käytetty myös yhteispohjoismaisessa hankkeessa (Tojo ym. 2012) laskettaessa vuoden 2010 tekstiilivirtaa. Sitä aiempia vertailutietoja ei ole käytettävissä.

Ainoat tekstiileistä vuosittain koottavat, koko maan kattavat tilastot ovat Tullin ulkomaankauppatilasto ja Tilastokeskuksen Teollisuuden tuotantotilasto, joiden avulla voidaan laskea käyttäjille tuleva tekstiilien määrä. Hankkeen yhteydessä koottiin myös täydentäviä tietoja kirjallisista lähteistä. Poistettujen tekstiilien määrätiedot saatiin sekajätetutkimuksista ja lisäksi niin hyväntekeväisyysjärjestöiltä kuin pesuloiltakin tiedusteltiin kierrätettyjen tekstiilien ja tekstiilijätteen määrää. Menetelmä on kuvattu yksityiskohtaisesti hankkeen nettisivuilla julkaistussa työpaperissa (Aalto 2014).

Kun tuonnin ja valmistuksen määrästä vähennetään viennin osuus niin, vuonna 2012 kuluttajien ja laitostalouksien käyttöön tuli uusia tekstiilejä lähes 72 miljoonaa kiloa, 13,2 kiloa henkilöä kohden (kuva 2). Tällöin myös mattojen hankinnat on laskettu mukaan. Ilman mattojen osuutta uusia vaatteita ja kodintekstiilejä tuli noin 60 miljoonaa kiloa (11 kiloa henkilöä kohden), mikä on noin kaksi kiloa vähemmän henkilöä kohden kuin vuonna 2010 (vrt. Tojo ym. 2012). Tilastoista ei ole eroteltavissa sitä, mikä osa tekstiileistä päätyi yksityisille kuluttajille ja mikä yrityksille tai laitostalouksille, joten ne kaikki ovat tässä käyttäjiä. Samana vuonna kuluttajat ja laitostaloudet poistivat tekstiilejä omasta käytöstään noin 71 miljoonaa kiloa. Suurin osa tekstiilien poistoista oli kuluttajilta ja vain noin kymmenesosa (noin 0,57 milj. kg) laitostalouksista. Hankintojen ja poistojen erotuksena käyttäjille jäi vuonna 2012 lähes 4,5 miljoonaa kiloa lisää tekstiilejä (0,8 kg/henkilö).

Kuva 2. Tekstiilivirta Suomessa vuonna 2012, milj. kg/v (kg/asukas/v)

Kotitalouksien tekstiilipoistot on jaoteltu uudelleenkäytöksi ja jätteeksi. Suurin osa käyttökelvottomista tekstiileistä päätyy kuluttajilta roskiin (ks. luku 4.3.4). Jätteeksi päätyneistä tekstiileistä luotettavimmat tiedot saadaan sekajätteiden lajittelututkimusten perusteella, sillä kuluttajien on vaikea muistaa ja hahmottaa poistamiaan tekstiilimääriä kiloina.

Koottujen tietojen ja arvioiden perusteella käyttäjien vaatepoistot jakaantuivat siten, että 72 % (54,7 milj. kg) päätyi suoraan jätteeksi ja 22 % (16,4 milj. kg) hyväntekeväisyysjärjestöille. Hyväntekeväisyysjärjestöille lahjoitetuista vaatteista ja muista tekstiileistä noin viidesosa (21 %, 3,4 milj. kg) palautui takaisin suomalaisille kuluttajille joko lahjoituksina tai järjestöjen omien myymälöiden kautta.

Monet vaatteet ja kodin tekstiilit vaihtavat omistajaa myös kuluttajien välisinä lahjoituksina tai kirpputorien kautta. Koska ne tekstiilivirrassa pysyvät käyttäjillä, eikä niiden määrää tiedetä, niitä ei ole kuvattu kuvioon. Ne ovat kuviossa 2 osa ”varastoa” (lähes 4,4 milj. kg). Kotitaloudet myös hyödyntävät omia käyttökelvottomia tekstiilejään omassa käytössään siivousliinoina sekä esimerkiksi tilkkutöissä ja matonkuteiden materiaalina, joten nekin pysyvät käyttäjillä. Varastoa ovat myös käyttäjille aiemmin päätyneet tekstiilit.

Tiedot jätteeksi päätyneistä kuluttajien tekstiilipoistoista perustuvat sekajätteiden lajittelututkimusten tuloksiin. Sekajätetutkimuksissa jäteluokka vaatteet sisältää myös kengät, laukut ja nahkatuotteet, joiden hankintoja ei ole mukana tekstiilien hankinnoissa. Ei ole tietoa, kuinka suuri osa sekajätteen vaateluokasta oli kenkiä ja muita nahkatuotteita. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana tehtyjen sekajätteiden lajittelututkimusten mukaan tekstiilijätteen osuus sekajätteestä on ollut 3–5 % ja asukasta kohden tekstiilijätettä on syntynyt 8–10 kiloa vuodessa. Suuntauksena on ollut, että tekstiilijätteen määrä on kasvanut. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudulla sekä tekstiilijätteen määrä että sen osuus sekajätteestä oli kasvanut viisi vuotta aiemmin tehtyyn tutkimukseen verrattuna. Pääkaupunkiseudulla tekstiilijätteen määrä oli vuonna 2012 keskimäärin 10,2 kiloa asukasta kohden¹¹ ja vaatteiden ja muiden tekstiilien osuus sekajätteestä oli noin 5,8 % (HSY 2013). Sen pohjalta tekstiilivirtalaskelmassa on käytetty arviota 10 kiloa tekstiilijätteestä asukasta kohden. Vuonna 2012 Suomen asukasluku oli 5 426 674, joten kaikkien kuluttajien tekstiilijätteen määräksi saadaan yli 54 miljoonaa kiloa. Pääkaupunkiseudun väestön tulotaso oli korkeampi ja työttömyysaste matalampi kuin koko maassa keskimäärin (HSY 2013), joten arvioitu tekstiilijättemäärä saattaa olla koko maahan suhteutettuna liian suuri, joten muualla Suomessa varastoon saattaa jäädä edellä arvioitua enemmän vaatteita. Myös hyväntekeväisyysjärjestöille Pääkaupunkiseudulta päätyy keskimäärin parempikuntoisia tekstiilejä kuin muualta maasta.

Hyväntekeväisyysjärjestöjen saamista tekstiileistä noin puolet vietiin ulkomaille osa sellaisenaan uudelleenkäyttöön ja osa uusien tuotteiden raaka-aineiksi. Alihankkijoiden viemistä tekstiileistä osa päätyi myös jätteenä energiaksi. Ulkomaille vietyjen tekstiilien tarkemmasta kohtalosta ei ole tietoa. Suomessa hyväntekeväisyysjärjestöt välittivät noin 6 % saamistaan tekstiileistä kierrätykseen materiaalina hyödynnettäväksi ja noin neljäsosan (3,8 milj. kg) jätteeksi. Tekstiilimateriaalin kierrätys raaka-aineeksi on edelleen vähäistä (1,15 milj. kg). Hyväntekeväisyysjärjestöiltä tulee siitä suurin osa (0,97 milj. kg) ja pesuloista ja muista laitostalouksista 0,18 miljoonaa kiloa.

Jätehuoltoon päätyi siten kuluttajilta, laitostalouksilta ja hyväntekeväisyysjärjestöiltä yhteensä yli 58 miljoonaa kiloa tekstiilejä. Tekstiilijätteen päätyminen kaatopaikalle tai energiajätteeksi puolestaan riippuu paikallisesta jätteidenkäsittelyjärjestelmästä. Kuluttajien poistama sekajäte ohjautui vuonna 2012 edelleen

¹¹ Vaatteet kengät ja laukut 6,3 kg ja kodintekstiilit (kankaat, sohvanpäälliset, pöytäliinat ja matot) 3,8 kg. Kengät ja nahkatuotteet tai huonekalujen päälliset eivät ole tekstiilivirtalaskelmien uusissa tuotteissa mukana.

valtaosin kaatopaikoille, mutta tilanne muuttuu uusien jätevoimaloiden valmistumisen myötä. Laskelmassa kuluttajilta tulleiden tekstiilijätteiden arvioitiin päätyvän energiana hyödyntämiseen ja kaatopaikalle samassa suhteessa kuin muutkin sekajätteet jätehuollossa, jolloin kuluttajien tekstiilijätteistä energiaksi päätyi 38 % ja kaatopaikalle 62 % (Tilastokeskus 2013). Laitostalouksista kaikki jätteet ohjattiin energiahyödyntämiseen muun jätteen mukana. Hyväntekeväisyysjärjestöt ilmoittivat toimittavansa jätteistään valtaosan (83 %) energiajätteeksi ja 17 % päätyi kaatopaikalle. Näin kaikista tekstiilijätteistä vuonna 2012 aiempaa suurempi osa (41 %) päätyi energiana hyödynnettäväksi, mutta edelleen yli puolet (59 %) päätyi kaatopaikalle. Vaikka tekstiilijätteen määrä on hieman kasvanut, niiden hyödyntäminen on tehostunut, sillä esimerkiksi vuonna 2010 kaatopaikalle päätyi yli 60 % tekstiilijätteestä (Tojo ym. 2012). Tilanne muuttuu edelleen, sillä vuoden 2016 alusta orgaanista ainesta sisältävää sekajätettä ei saa enää viedä kaatopaikalle.

Hyväntekeväisyysjärjestöjen jätteeksi poistama, hyödyntämiseen kelpaamaton materiaali on useimmiten nahkaa tai tekokuituja. Tavanomaisimmat syyt jätteeksi joutumiseen olivat: likaisuus, rikkinäisyys tai muuten pilaantuminen. UFF:in ja Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) kanssa yhteistyössä tehtiin syksyllä 2013 selvitys, jossa HAMK:in opiskelijat tutkivat, mitä ja millaisia olivat ne tekstiilit, joita UFF ei voi hyödyntää, vaan joutuu toimittamaan poltettavaksi. Poistettavien tekstiilien joukossa oli monenlaisia vaatteita, kodintekstiilejä ja mattoja sekä myös kenkiä, laukkuja ja leluja. Useimpien tekstiilien hylkäyksen syynä oli märkyys tai likaisuus (TEXJÄTE loppuraportti 2014).

Kaupoista ei ole tekstiilien poistotietoja käytettävissä, sillä kauppojen oman ilmoituksen mukaan niiltä ei jää jätteeksi juuri mitään, vaan kaikki mahdollinen myydään¹². Ainoastaan homehtuneet ym. pilalle menneet laitetaan jätteeksi. Jotkut erikoisliikkeet toimittavat myymättömiä vaatteita esimerkiksi Lassila & Tikanojan kautta revittäväksi ja sen jälkeen poltettavaksi, mutta määriä ei ole tilastoitu.

Tekstiiliteollisuus on vähentynyt Suomessa huomattavasti aiemmista vuosista, sillä yhä enemmän tekstiili- ja vaateteollisuutta toimii rajojemme ulkopuolelle tai toimintaa on lopetettu. Suomen teollisuuden tekstiilijätteen määrän arvioidaan asiantuntijahaastattelujen pohjalta olevan noin 13 miljoonaa kiloa (Koskivuo 2012), mikä olisi noin viidesosa verrattuna kuluttajilta tulevaan tekstiilijätteen määrään. Tekstiiliteollisuuden leikkuujätteen määrää ja hyödyntämistä on kartoitettu opinnäytetyönä, mutta tekstiilijätteen kokonaismäärää ei arvioitu yritysosoksen pienuuden vuoksi (Huttunen 2014).

¹² UFFilta saamiemme tietojen mukaan, heillä on nyt uutena palveluna sopimuksia vaateliikkeiden kanssa. UFF hakee 4 kertaa vuodessa vaateketjujen myymälöistä sinne palautettuja tai myymättä jääneitä vaatteita (noin 20 000 kg/v). Ne toimitetaan Malawiin ja siellä eteenpäin pienyrittäjille myytäväksi. Näin tuotteet eivät jää meidän markkinoillemme, mutta eivät myöskään päädy jätteeksi.

3 Kysely tekstiilien kierrätyksestä ja poistosta

3.1 Aineiston keruu

Käsillä olevan kyselyn aineisto kerättiin avoimena sähköisenä kyselynä 10.4.–2.5.2013. Kyselyä levitettiin vaiheittain siten, että se julkaistiin ensin Kuluttajatutkimuskeskuksen internet-sivuilla (kysely liitteinä 1 ja 2) ja sen jälkeen siitä tiedotettiin HAMKin, UFFn, SYKEN, Marttojen, Tekstiili- ja vaateusteollisuusliiton (Finatex) ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) nettisivuilla ja myös edellä mainittujen tahojen Facebookin ja Twitterin kautta. Näiltä sivuilta tieto kyselystä levisi monien verkostojen ja sivustojen kautta vastaajien tietoon. Kysely lähetettiin suoraan myös 200 Kuluttajatutkimuskeskuksen kuluttajapanelistille, joista vastasi 137 (69 %). Kyselyyn saatiin kaikkiaan 1060 vastausta. Suurin osa vastaajista oli löytänyt kyselyn erilaisten Facebook-ryhmien kautta (64 %). Vastaajista 13 % oli kuluttajapanelisteja ja Marttojen netti- tai Facebook-sivujen kautta tiedon kyselystä sai 11 %. Muiden edellä mainittujen tahojen kautta tiedon saaneita oli yhteensä 12 %.

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselyä pidettiin kiinnostavana ja avoimien vastausten perusteella moni korosti, että tämän aihepiirin kysely on myös erittäin tarpeellinen. Vastaajista 45 % piti kyselyä erittäin kiinnostavana ja 43 % piti sitä melko kiinnostavana. Kukaan ei ollut valinnut vastausvaihtoehtoa *ei lainkaan kiinnostava* ja ainoastaan alle 10 % vastaajista piti kyselyä vain *jossain määrin kiinnostavana* ja noin 2 % koki, että se *ei ollut juurikaan kiinnostava*.

Kiinnostusta asiaa kohtaan osoitti myös se, että noin 98 % vastaajista vastasi tunnollisesti kaikkiin kysymyksiin. Lisäksi suuri osa vastaajista kirjoitti ehdotuksiaan ja näkemyksiään kahteen viimeiseen avokysymykseen, monet myös kirjoittivat tarkennuksia muihinkin avokysymyksiin. Ehdotuksia siitä, mikä edistäisi parhaiten käyttökeltomien vaatteiden ja kodintekstiilien hyötykäyttöön päätymistä, kirjoitti 848 vastaajaa (80 %) ja 415 vastaajaa (39 %) kirjoitti näkemyksiään tekstiilien kierrätyksestä, käytöstä ja kyselystä. Lähes kaikki em. vastaukset sisälsivät erittäin asiallisia ehdotuksia ja täydentäviä näkemyksiä kyselyyn.

3.2 Vastaajat

Vaatteista ja vaatehuollosta vastaavat kotitalouksissa lähinnä naiset, mikä näkyi selvästi vastanneiden miesten ja naisten lukumäärissä. Vastaajista selvästi suurin osa oli naisia 981 (93 %) ja miehiä oli 69. Miehistä runsas puolet (57 %, 39 miestä) oli kuluttajapanelisteja, joille kysely oli henkilökohtaisesti kohdennettu. Yksin asuvia vastaajista – niin miehistä kuin myös naisista – oli 23 %. Vastaajista oli 38 % avotai aviopareja, joilla ei kotona asuvia lapsia ja 35 % oli 1–2 huoltajan lapsiperheitä. Kaikkiaan vastaajien talouksista 1027:ssä (97 %) oli naisia, 805:ssä (76 %) oli miehiä ja 378:ssa (36 %) oli lapsia. Kotitaloudet poikkesivat koko väestön jakaumasta siten, että vastaajissa oli enemmän lapsiperheitä ja vähemmän yhden henkilön talouksia kuin väestössä keskimäärin. Alle kouluikäisiä oli joka toisessa aineiston lapsiperheessä ja 27 %:ssa lapsiperheitä nuorin oli 1–2-vuotias. Vastaajien talouksien koot vaihtelivat 1–11 henkilöön, joskin yli viiden henkilön talouksia oli vain 2 %. Yksityiskohtaisemmat tiedot vastaajista on koottu liitteeseen 2.

Vastaajat olivat iältään 18–80-vuotiaita. Alle 20-vuotiaita vastaajia oli neljä henkilöä ja yli 70-vuotiaita 18. Vastaajien iän keskiarvo oli 41 vuotta. Vastaajat jaoteltiin analyysejä varten kuuteen ikäluokkaan kymmenen vuoden välein alkaen alle 25-vuotiaista ja päättyen yli 65-vuotiaisiin. Naisia oli eniten

ikäluokassa 25–34-vuotiaat (36 %). Miehistä puolestaan oli eniten ikäluokissa 35–44-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat, sen sijaan alle 25-vuotiaita miehiä ei vastaajissa ollut lainkaan (ks. liite 2).

Vastaajista suurin osa oli korkeasti koulutettuja ja heidän osuutensa on selvästi suurempi kuin väestössä keskimäärin. Suurimmalla osalla vastaajia oli yliopisto-, ammattikorkeakoulu-, tai muu korkeakoulututkinto ja sitä alempi koulutus oli vain 23 %:lla. Sen sijaan vastaajien työmarkkina-asetat olivat monipuoliset. Lähes puolet vastaajista oli kokopäivätyössä käyviä (46 %), osa-aikatyössä 10 %, opiskelijoita oli 14 %, eläkeläisiä 9 % ja vastaajissa oli myös yrittäjiä, omaa kotitalouttaan hoitavia (kotiäitejä, vanhempainvapaalla olevia) sekä työttömiä. Vastaajia sijoittui kaikkiin tuloluokkiin. Noin puolet vastaajista oli kotitalouksista, joissa ansaittiin vuodessa 40 000–80 000 euroa (tulot ennen veroja). Vastaajista noin 10 % ei halunnut ilmoittaa tulojaan. Yksityiskohtaisemmat tiedot löytyvät liitteestä 2.

Vastaajia oli eripuolilta Suomea ja erilaisilta asuinalueilta. Pääkaupunkiseudulta oli lähes 40 % ja muualta entisestä Etelä-Suomen läänistä 16 % ja entisestä Länsi-Suomen läänistä vastaajista 28 %. Yli puolet (55 %) vastaajista asui kaupungin lähiössä tai esikaupunkialueella ja runsas viidesosa (23 %) kaupungin keskustassa. Muut (22 %) asuivat joko taajamassa tai haja-asutusalueella. Puolet vastaajista asui kerrostalossa, runsas kolmas osa omakotitalossa ja muut lähinnä rivitaloissa tai pienkerrostaloissa (ks. liite 2).

Vastaajissa korkeasti koulutetut naiset olivat yliedustettuina, mutta muilta taustoiltaan vastaajat edustivat monipuolisesti niin eri-ikäisiä, erilaisia kotitaloustyyppisiä, työmarkkinatilanteita kuin myös erilaisia asuinpaikkoja ja asumismuotoja.

4 Tulokset

Etsittäessä keinoja tekstiilien jätekuorman ja muiden ympäristövaikutusten pienentämiseen on kiinnitettävä huomiota myös tekstiilien hankintaan ja käyttöön. Tässä kyselyssä tarkasteltiin tekstiilien koko elinkaarta kuluttajilla eli hankinnasta poistoon. Väittämien avulla selvitettiin kuluttajien tavoitteita, toimintatapoja sekä arvostuksia liittyen vaatteiden hankintaan, käyttötapoihin ja hylkäämiseen. Suurin osa kysymyksistä kohdistui kuitenkin vaatteiden ja kodintekstiilien käytöstä poistamiseen ja poistettuihin tuotteisiin (liite 1).

4.1 Välinpitämättömät vertailuryhmänä

Koska useimmat vastaajat näyttivät olevan hyvin kiinnostuneita tekstiilien kierrätyksen edistämisestä, muodostettiin vertailuryhmä, jota kutsutaan jatkossa *välinpitämättömiksi*. Heihin kuuluvat vastaajat, jotka pitivät kyselyä vain *jossain määrin kiinnostavana* tai *ei juurikaan kiinnostavana* (121 vastaajaa). Heitä käytetään kuvaamaan kuluttajia, jotka eivät ole erityisen kiinnostuneita tekstiilien kierrätyksestä. Vastaavasti muita vastaajia kutsutaan *kiinnostuneiksi* (930 vastaajaa).

Taustamuuttujiltaan *välinpitämättömien* ryhmä ei kovin paljon eronnut *kiinnostuneista*. Välinpitämättömissä oli kuitenkin hieman enemmän miehiä, muita kuin yhden henkilön talouksia tai pareja, yli 65-vuotiaita sekä rivitaloissa ja kaupungin haja-asutusalueilla asuvia kuin *kiinnostuneissa*. Talouden yhteenlaskettuja vuosituloja koskevaan kysymykseen heistä jätti vastaamatta selvästi useampi, mutta tulokysymykseen vastanneiden *välinpitämättömien* ja *kiinnostuneiden* välillä ei ollut merkittäviä eroja eri tuloluokkiin jakautumisen perusteella.

Sen sijaan jätteiden lajittelu eri jätejakeisiin on *välinpitämättömien* keskuudessa harvinaisempaa kuin tämän kyselyn aineistossa keskimäärin (Taulukko 1). Koska kierrätyksestä kiinnostuneita on vastaajissa runsaasti, niin *kiinnostuneiden* osuudet eri jätelajien lajittelussa ovat lähes samat kuin aineistossa keskimäärin. Kun verrataan lajittelukäytäntöjä muihin viimeaikaisiin kyselyihin, niin tämän aineiston *välinpitämättömät* lajittelivat jätteitä ahkerammin kuin väestö Kulutustutkimuksessa (Tilastokeskus 2012), mutta laiskemmin kuin vastaajat Lassila & Tikanojan kyselyssä (2012). Kyselyistä Tilastokeskuksen Kulutustutkimus (2012) edustaa parhaiten koko väestöä (8000 kotitaloutta), joskin myös ja Lassila & Tikanojan kysely (2012) koottiin edustavasti ja siihen vastasi 1000 henkilöä. Em. tulokset tukevat sitä, että *välinpitämättömien* ryhmä on jätteiden lajittelukäytännöiltään selvästi lähempänä väestöä keskimäärin kuin tämän kyselyn vastaajat keskimäärin.

Taulukko 1. Jätelajeja lajittelevien kuluttajien osuus eri kyselyissä.

Jätejae	Tekstiilijättekysely 2013, kiinnostuneet ja keskimäärin	Tekstiilijättekysely 2013, välinpitä- mättömät	Kulutus- tutkimus, 2012 ¹³	L&T kysely, 2012 ¹⁴
Pakkaus- ja muut muovit	37	32	-	-
Vaatteet ja muut tekstiilit	79	75	-	-
Biojätteet	80	77	59	87
Muut pienmetallijätteet	87	82	68	93
Maito ym. nestekartonkitölkit	89	87	61	97
Muut lasipurkit ja pullot	94	89	78	97
Pakkauspahvit	96	93	80	-
Paristot	96	94	-	-
Sähkö- ja elektroniikkalaitteet (SER)	97	95	-	95
Sanoma- ja muut lehdet sekä paperi	99	98	93	99
Pantilliset juomapullot ja tölkit	100	99	-	-

Kaikkien taulukon 1 sisältämien kyselyiden perusteella eniten lajitellaan keräyspaperia, kartonkia ja lasia. Niitä lajitteli Kulutustutkimuksen (Tilastokeskus 2012) mukaan selvästi suurin osa kotitalouksista ja Lassila & Tikanojan (2012) kyselyyn vastanneista lähes kaikki. Tekstiilien lajittelusta ei kummassakaan kyselyssä kysytty. Kuten jo aiemmin todettiin (luku 2.2) kuluttajien asenteet tukevat yhä selvemmin hyötykäytön lisäämistä ja asenteet olivat muuttuneet myönteisemmiksi. Jätteiden lajittelu koetaan tärkeänä ja suomalaiset ovat halukkaita lajittelemaan, mutta eivät halua nähdä kovin paljon vaivaa sen eteen (Lassila & Tikanoja 2012; Tilastokeskus 2012).

Seuraavassa on raportoitu koko aineiston tuloksia keskimäärin. Niissä tilanteissa, joissa *välinpitämättömien* toimintatavat poikkesivat vastaajien keskimääräisestä toimintatavasta, niistä on mainittu erikseen. *Kiinnostuneiden* keskiarvot eivät juuri poikenneet kaikkien vastaajien keskiarvoista.

4.2 Tekstiilien käyttöön ja poistoon liittyviä asenteita ja toimintatapoja

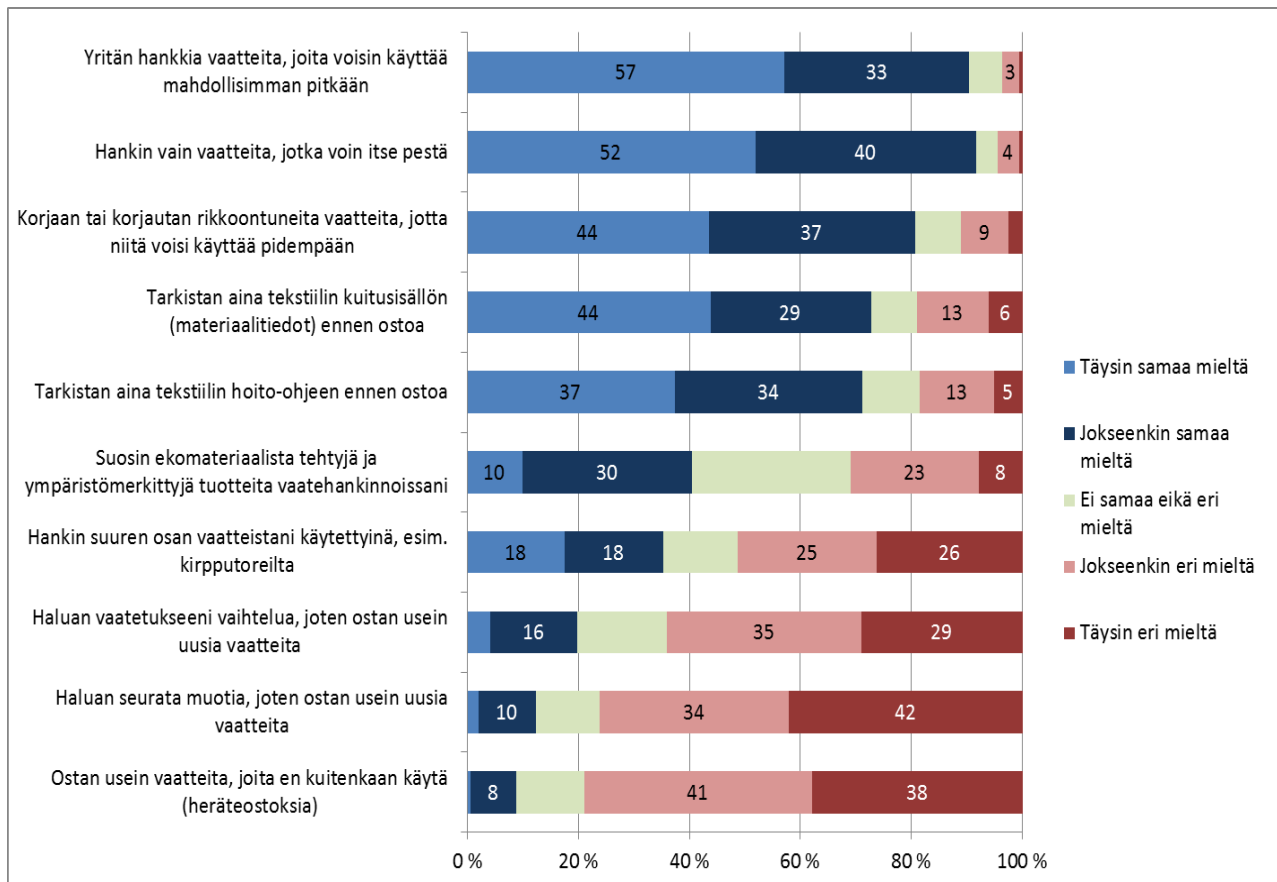
Kyselyssä esitetyt väittämät ryhmiteltiin kahteen ryhmään, joista ensimmäiseen koottiin pääasiassa hankintaan ja käyttöön liittyviä väittämiä (kuva 3). Toiseen ryhmään koottiin tekstiilien, kierrätykseen ja poistoon liittyviä väittämiä (kuva 4).

Vastaajista yli 90 % oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he *yrittävät hankkia vaatteita, joita voisi käyttää mahdollisimman pitkään*, sekä siitä, että he *hankkivat vain vaatteita, jotka voi itse pestä*. Noin 80 % vastaajista puolestaan ilmoitti, että heillä *on tapana korjata tai korjauttaa rikkoontuneita vaatteita* (kuva 3). Myös *välinpitämättömistä* suurin osa (75 %) oli samaa mieltä em. väittämien kanssa, joskaan ei yhtä selvästi kuin *kiinnostuneet* (81 %). Enemmistö *kiinnostuneista* (yli 70 %) ilmoittaa myös *tarkistavansa*

¹³ Tilastokeskus 2012

¹⁴ Lassila & Tikanoja 2012

tekstiilin hoito-ohjeen ja materiaalitiedot ennen tuotteen ostoa. Välinpitämättömistä hoito-ohjeen ja materiaalitiedot tarkistaa hieman harvempi (58 % ja 65 %).

Kuva 3. Vaatteiden hankintaan ja käyttöön liittyvien väittämien jakaumat, % vastaajista

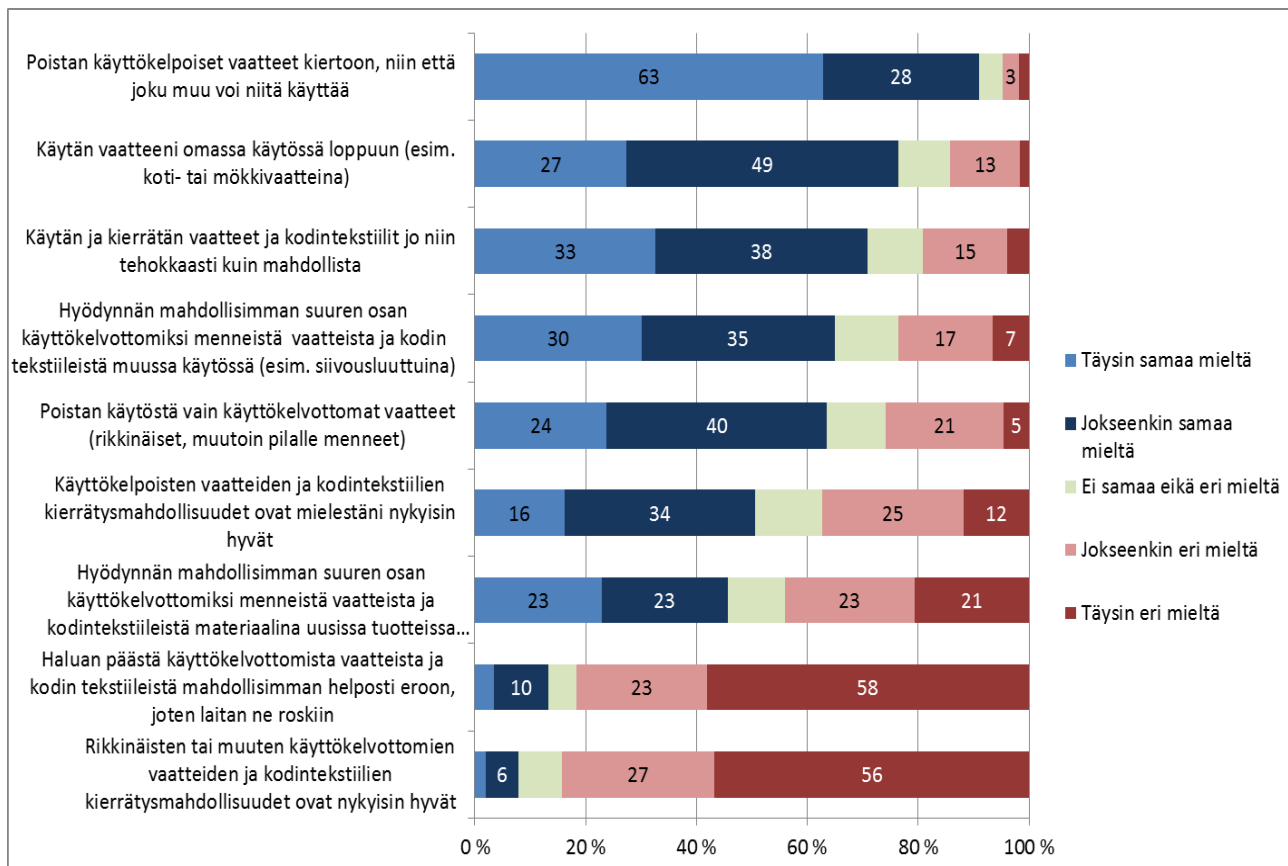
Ekomateriaalista¹⁵ tehtyjen ja ympäristömerkittyjen tuotteiden suosimisessa vastaajat jakaantuivat kolmeen ryhmään seuraavassa järjestyksessä: niitä suosiviin (40 %), ei-suosiviin (31 %) ja niihin, jotka eivät osanneet ottaa asiaan kantaa (29 %). Välinpitämättömistä puolestaan suurimman ryhmän muodostivat ne, jotka eivät suosi ekomateriaaleja (43 %). Sekä ekomateriaaleja suosiviin että niihin neutraalisti suhtautuviin kuului puolestaan noin 28 % välinpitämättömistä.

Muiden tekstiilien hankintaan ja käyttöön liittyvien väittämien kanssa (kuva 3) suurin osa vastaajista oli eri mieltä. Noin joka kolmas ilmoitti *hankkivansa suuren osan vaatteistaan käytettyinä*, kun taas joka toinen ei toimi niin. Sen sijaan kovin moni ei hanki uusia vaatteita vaihtelun tai muodin seuraamisen vuoksi tai heräteostoina. Uusia vaatteita hankki vaihtelunhalusta 20 % vastaajista, muodin vuoksi 12 % ja usein heräteostoina vain 9 %, sen sijaan selvästi suurin osa ei toiminut niin. Vastausten perustella näyttää siltä, että suurin osa teki vaatehankintojaan harkitusti ja ympäristömyötäisesti. Vaatteiden hankintaan liittyvissä väittämässä välinpitämättömien vastaukset eivät juuri poikenneet kiinnostuneiden vastauksista.

Tekstiilien kierrätykseen ja poistoon liittyvistä väittämistä (kuva 4) yksimielisimmin oltiin samaa mieltä siitä, että *poistetaan käyttökelpoiset vaatteet kiertoon, että joku muu voi niitä käyttää* (91 %). Kaikilta käyttökelpoisia vaatteita ei juuri jää, sillä 76 % ilmoitti *käyttävänsä vaatteet loppuun omassa käytössään esimerkiksi kotona tai mökillä*. Lisäksi noin 70 % *käyttää ja kierrättää vaatteet ja kodintekstiilit niin*

¹⁵ Ekomateriaalia ei määritelty tarkemmin.

tehokkaasti kuin mahdollista, mitä korostaa se, että 65 % hyödyntää mahdollisimman suuren osan käyttökelpottomiksi menneistä vaatteista ja kodintekstiileistä muussa käytössä (esim. siivousluuttuina) ja 45 % hyödyntää ne materiaalina (esim. tilkkutyöt, matonkuteet yms.).

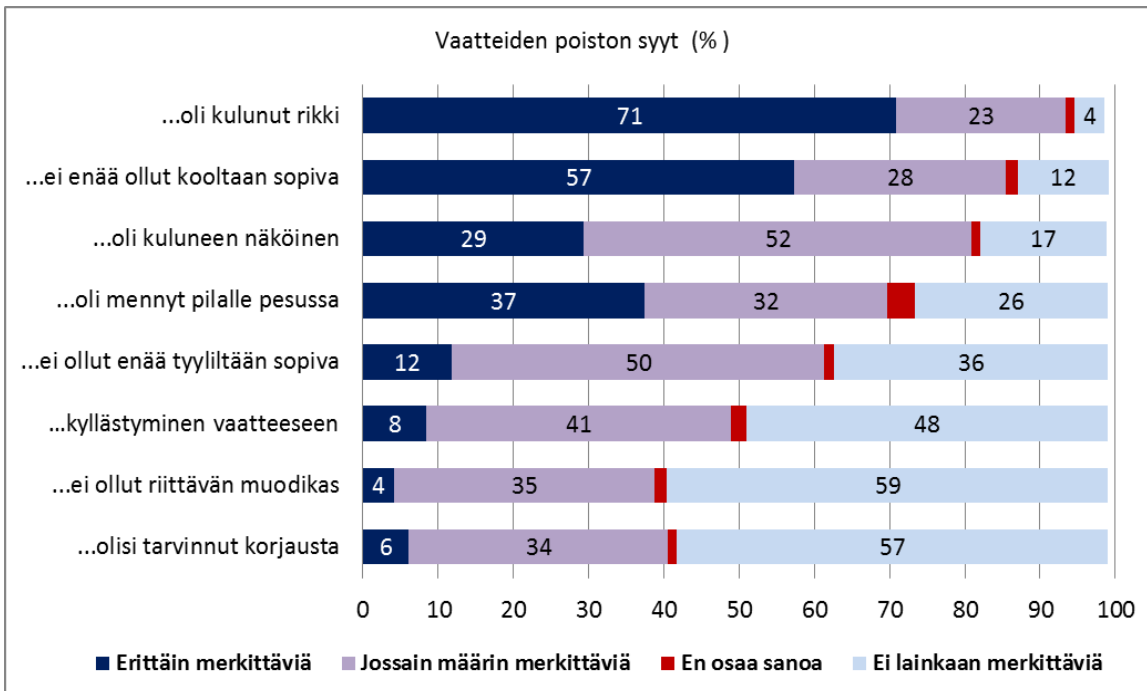
Kuva 4. Tekstiilien kierrätykseen ja poistoon liittyvien väittämien jakaumat, % vastaajista

Noin 63 % vastaajista poisti käytöstään vain käyttökelvottomia vaatteita, mutta vain 13 % halusi päästä niistä mahdollisimman helposti eroon, joten laittaa ne roskiin. Joka toisen mielestä käyttökelpoisten vaatteiden kierrätysmahdollisuudet ovat hyvät, mutta vain harva (alle 8 %) pitää rikkinäisten tai muuten käyttökelvottomien tekstiilien kierrätysmahdollisuuksia hyvinä.

Monet tekstiilien kierrätykseen ja poistoon liittyvien väittämien vastaukset erosivat välinpitämättömillä edellä kuvatuista keskiarvoista. Kiinnostuneet pyrkivät tehokkaammin kierrättämään sekä käyttökelpoisia että käyttökelvottomia tekstiilejään ja olivat kriittisempiä uudelleenkäyttö- ja kierrätysmahdollisuuksien toimivuudesta. Välinpitämättömissä oli myös keskimääräistä enemmän niitä, jotka eivät ottaneet kantaa väittämien puolesta tai vastaan. Sen sijaan yhtä moni välinpitämättömistä kuin kiinnostuneistakin pyrki käyttämään vaatteet loppuun omassa käytössänsä ja ilmoitti poistavansa käytöstä lähinnä vain käyttökelvottomia vaatteita.

4.3 Vaatteista ja kodintekstiileistä luopumisen syyt

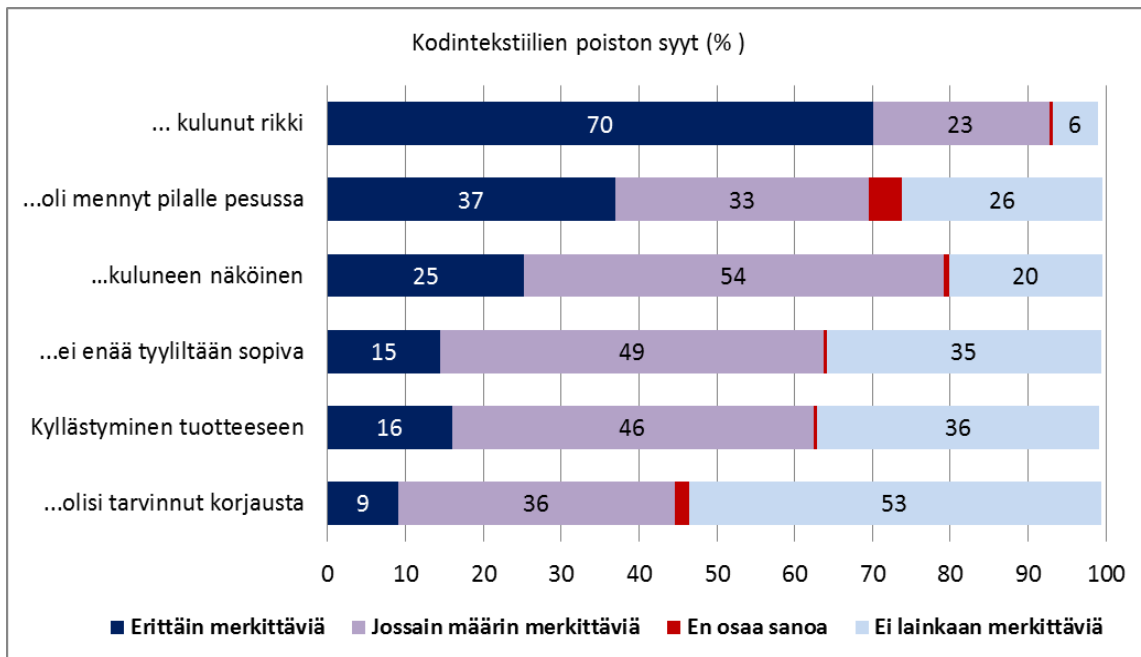
Tämän kyselyn perusteella tavanomaisin vaatteiden ja kodintekstiilien poiston syy oli se, että vaate oli kulunut rikki (kuva 5). Lasten vaatteiden poistosyynä vielä useammin oli se, ettei vaate enää mahtunut päälle. Miesten ja naisten vaatteissa sopimaton koko oli toiseksi yleisin poiston syy. Kolmanneksi yleisin poistosyy oli kulunut ulkonäkö ja vaurioituminen pesussa oli neljänneksi yleisin syy. Sitä vastoin vaatteen tyyli, kyllästyminen vaatteeseen tai epämuodikkuus eivät olleet kovin merkittäviä syitä vaatteen poistoon. Alle puolet vastaajista poisti vaatteita siksi, että ne olisivat vaatineet korjausta. Sitä vastoin yli 80 % vastasi vaatteiden korjaamista koskevaan väittämään, että heillä on tapana korjata tai korjauttaa rikkoontuneita vaatteita.

Kuva 5. Tavanomaisimmat vaatteiden poistosyyt, % vastaajista

Myös *välinpitämättömillä* vaatteiden poiston syyt olivat pitkälti samanlaiset kuin *kiinnostuneilla*. *Välinpitämättömillä* kuitenkin korjaustarve, muodista vanheneminen ja kyllästyminen vaatteeseen vaikuttivat keskimääräistä useammin merkittävästi naisten vaatteista luopumiseen. Miesten vaatteiden ja kodintekstiilien hylkäyksessä *välinpitämättömien* poistosyyt eivät poikenneet keskimääräisestä.

Kodintekstiilien poistosityiden tärkeysjärjestys oli lähes sama kuin vaatteiden. Kuluminen rikki oli selvästi merkittävin syy ja toisena tulivat vaurioituminen pesussa ja kulunut ulkonäkö (kuva 6).

Kuva 6. Tavanomaisimmat kodintekstiilien poistosyyt, % vastaajista

Näin ollen sekä vaatteiden että kodintekstiilien merkittävimmät poistosyyt liittyivät niiden laatumuutoksiin, jotka puolestaan olivat yhteydessä käytössä kulumiseen. Vaatteissa myös sopimaton koko oli usein hylkäyksen syynä. Muoti tai vaihtelun halu eivät puolestaan ollen kovin merkittäviä poistosyitä. Poistosyyt asettuivat pitkälti samanlaisen järjestykseen myös muissa vaatteiden poistosyitä kartoittaneissa tutkimuksissa, joissa muotiin ja kyllästymiseen liittyvät syyt näyttivät korostuvan niissä tutkimuksissa, joissa otoksena oli nuoria naisopiskelijoita (ks. Laitala 2014b).

4.4 Vaatteiden ja kodintekstiilien käyttöikä

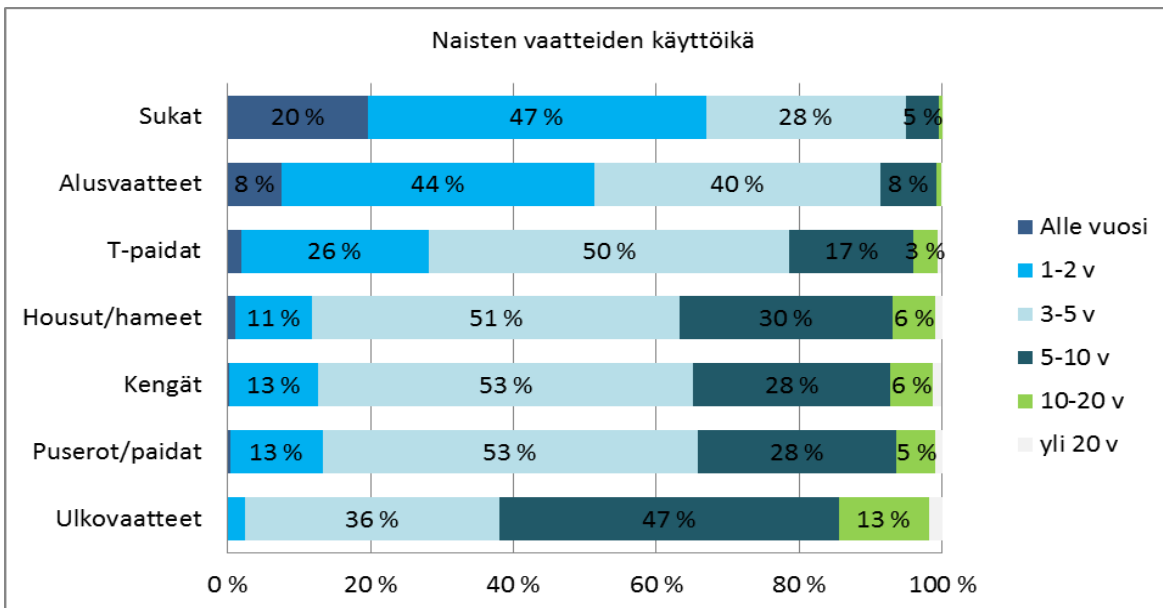
Vaatteiden keskimääräistä käyttöikää koskevat tulokset ovat melko karkealla tasolla, sillä kovin yksityiskohtaisia vaatetyyppien luokitteluja ei kyselyssä voitu tehdä. Naisten ja miesten vaatteita käytetään lähes yhtä pitkään (taulukko 2). Lyhyin käyttöikä oli sukilla (runsas 2 vuotta), joista noin 70 % hylättiin alle kolmen vuoden käytön jälkeen ja yli viisi vuotta käytettyjä sukia oli ainoastaan noin 5 % (kuvat 7 ja 8). Alusvaatteista noin puolet hylättiin alle kolmen vuoden käytön jälkeen ja yli 90 % ennen viiden vuoden käyttöikää. Keskimäärin alusvaatteet poistettiin kolmen vuoden käytön jälkeen. T-paitoja käytettiin hieman pidempään (noin 4,5 vuotta) kuin sukia ja alusvaatteita.

Taulukko 2. Poistettujen vaatteiden keskimääräinen käyttöikä, vuotta

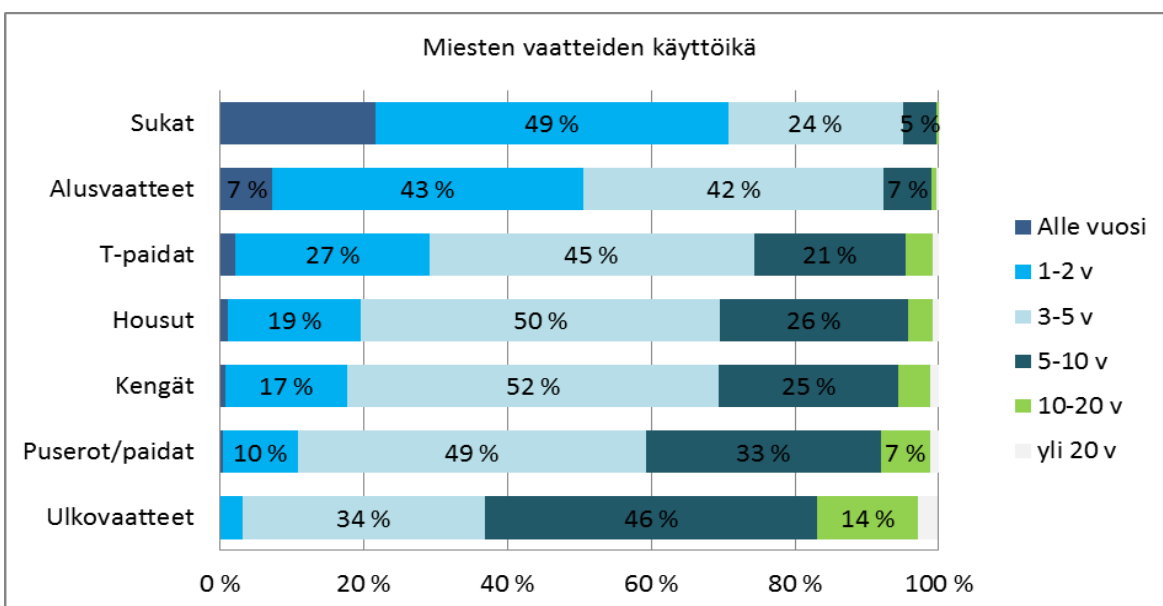
	Ulko- vaatteet	Puserot/ paidat	Kengät	Housut/ hameet	T-paidat	Alus- vaatteet	Sukat
Naisten vaatteet	7,4	5,4	5,5	5,6	4,4	3,0	2,4
Miesten vaatteet	7,7	5,9	5,2	5,0	4,6	3,0	2,2

Naisten puseroiden, paitojen, housujen, hameiden ja kenkien keskimääräinen käyttöikä oli noin 5,5 vuotta. Miehet käyttivät housuja ja kenkiä lyhyemmän aikaa kuin naiset, mutta paitoja ja puseroita pidempään.

Pisimpään käytettiin ulkovaatteita, joista yli 15 % oli käytössä niin naisilla kuin miehilläkin vielä yli 10 vuoden jälkeen.

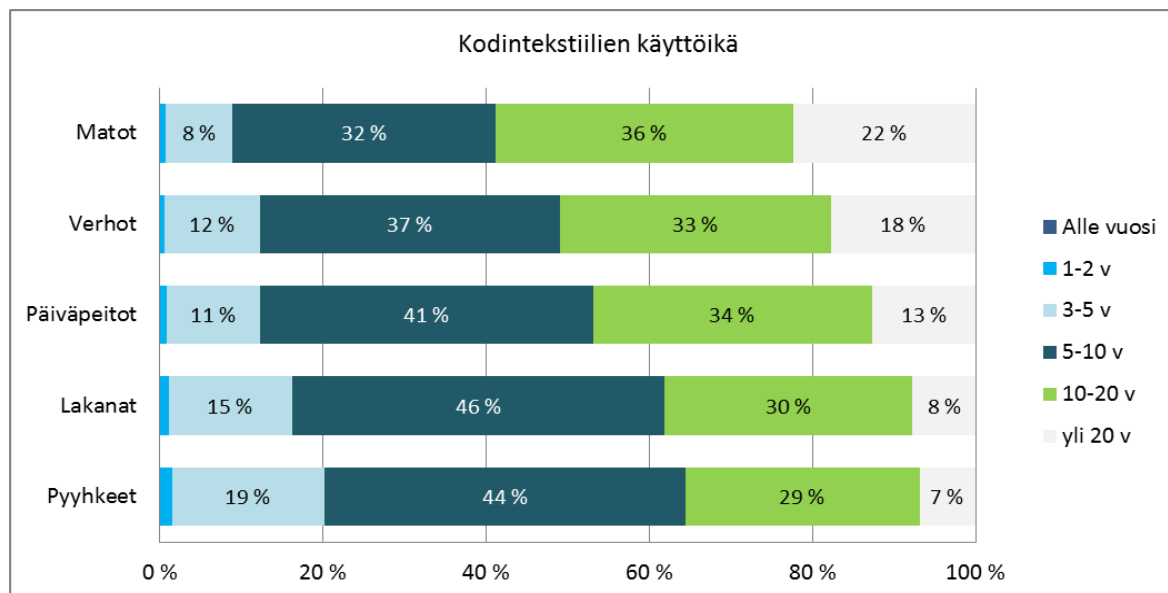
Kuva 7. Poistettujen naisten vaatteiden käyttöikäjakauma, %

Kuva 8. Poistettujen miesten vaatteiden käyttöikäjakauma, %

Vertailutietoja vaatteiden käyttöiästä on muissa tutkimuksissa vähän ja vaihtelu on todennäköisesti hyvin suurta. Brittiläiset arvioivat vaatteiden keskimääräiseksi käyttöiäksi 3 vuotta (WRAP 2012), mikä vaikuttaa hyvin lyhyeltä verrattuna taulukon 2 tuloksiin eri vaatetyypeistä. Niinimäki (2011) puolestaan on kysynyt pitkä- ja lyhytikäisimpien vaatteiden käyttöikä. Pitkäikäisimmät vaatteet olivat olleet käytössä 66 prosentilla naisia ja 78 prosentilla miehiä yli 5 vuotta, kun taas lyhytikäisimpien vaatteiden käyttöikä lähes joka kolmannella (31 %) naisella ja joka seitsemännellä (12 %) miehellä oli alle 3 kuukautta (Niinimäki 2011). Käsillä olevassa tutkimuksessa tulokset olivat samantyyppisiä, sillä yli 60 %:lla oli käytössään yli viisi vuotta vanhoja ulkovaatteita. Sen lisäksi yli viisi vuotta vanhoja housuja ja paitoja oli useammalla kuin joka kolmannella vastaajalla (kuvat 7 ja 8).

Tarkastelluista, tavanomaisista kodintekstiileistä lyhyin käyttöaika oli pyyhkeillä, jotka poistettiin keskimäärin 10 käyttövuoden jälkeen. Alus- ja pussilakanoita käytettiin hieman pidempään, noin 10,5 vuotta. Päiväpeittoa useimmat käyttivät alle 10 vuotta, keskimäärin 12 vuotta. Verhoja käytettiin ennen poistoa keskimäärin 12,6 vuotta ja mattoja lähes 14 vuotta. Yli 20-vuotiaita mattoja ja verhoja oli kyselyn perustella noin joka viidennellä. Tavanomaisimpien kodintekstiilien käyttöikäjakaumat ennen poistoa on koottu kuvaan 9.

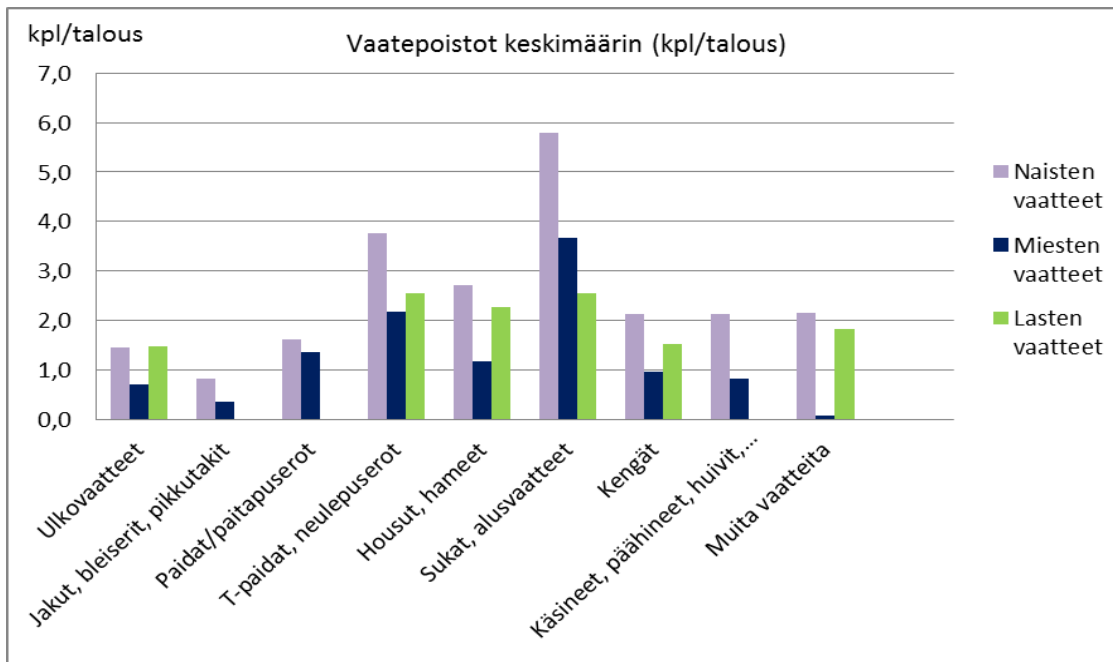

Kuva 9. Poistettujen kodintekstiilien käyttöikäjakauma, %

4.5 Talouksista poistetut tekstiilit ja tekstiilien kierrätys

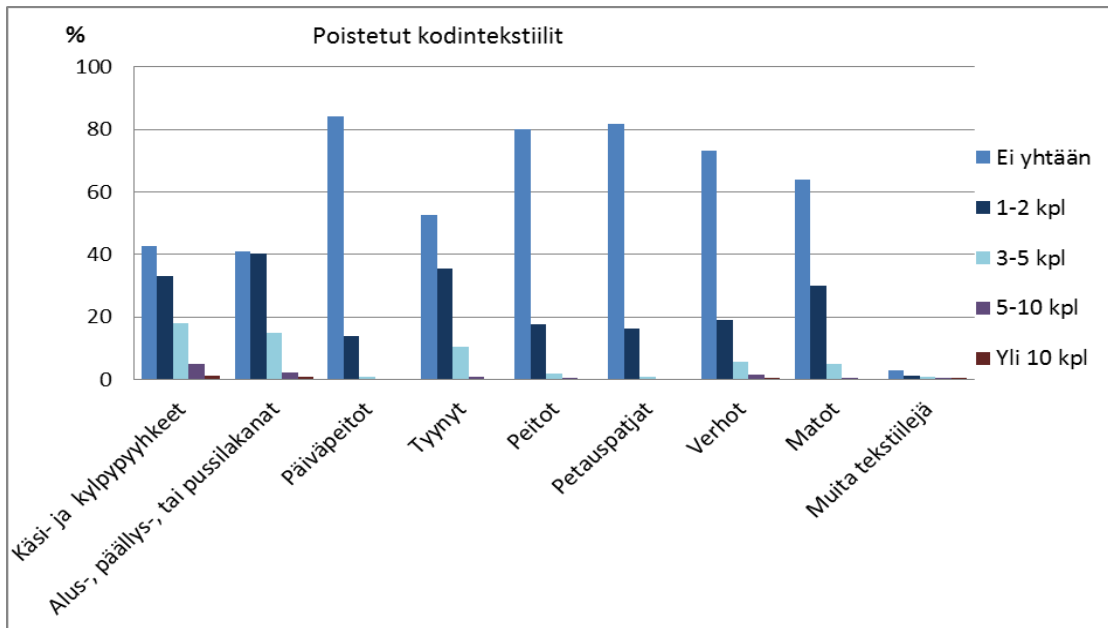
4.5.1 Poistettujen vaatteiden ja kodintekstiilien lukumäärät

Kuluttajien on hyvin vaikea arvioida vuoden aikana poistamaansa vaatemäärää kiloina, joten kyselyssä tiedusteltiin viimeksi kuluneen vuoden aikana käytöstä poistettujen vaatekappaleiden lukumäärää. Eniten oli poistettu sukkia ja alusvaatteita sekä t-paitoja (kuva 10). Useimpia naisten ja lasten vaatteita on poistettu enemmän kuin miesten vaatteita. Ryhmä *muita vaatteita* sisälsi myös vauvan vaatteet, joita poistettiin noin joka kuudennesta taloudesta (16 %), ja niistä poistettiin viimeksi kuluneen vuoden aikana keskimäärin 4–5 vauvan vaatetta.

Kuva 10. Poistettujen vaatteiden lukumäärä, kpl/talous/vuosi

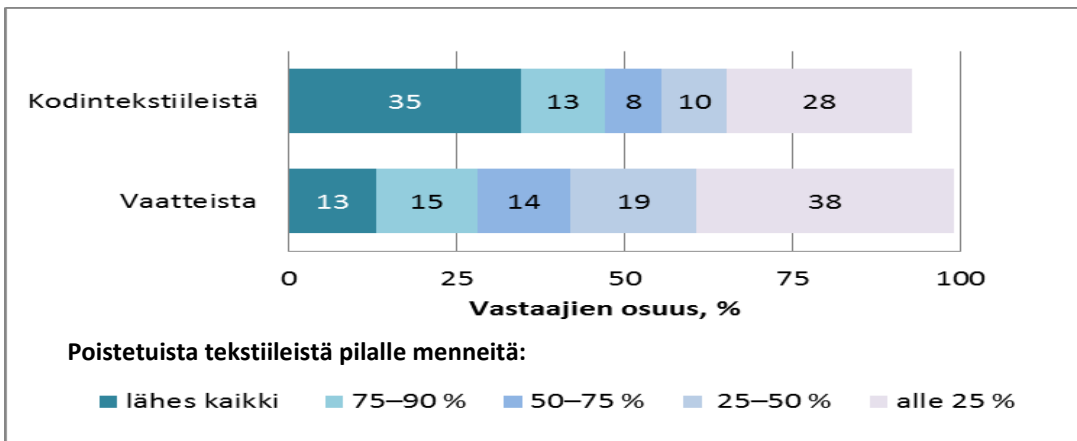
Kodintekstiileistä viimeksi kuluneen vuoden aikana on poistettu eniten erilaisia pyyhkeitä ja lakanoita (kuva 11), joita poistettiin keskimäärin 1–2 taloutta kohden. Keskimäärin yksi tyyny ja matto poistettiin lähes jokaisesta taloudesta. Muita kodintekstiilejä on poistettu vain vähän. Useammasta kuin joka toisesta taloudesta ei viimeksi kuluneen vuoden aikana ole poistettu lainkaan kuvassa 11 lueteltuja kodintekstiilejä.

Kuva 11. Poistettujen kodintekstiilien lukumääriä, % vastaajista

4.5.2 Poistettujen tekstiilien käyttökelpoisuus

Tekstiilien poistamisesta kysyttiin monella eri tavalla. Ensinnäkin pyydettiin arvioimaan, *kuinka suuri osa taloudesta poistetuista tuotteista oli käyttökelvottomia*. Vastausten mukaan useimmat poistetut vaatteet ja kodintekstiilit olivat käyttökelpoisia. Ainoastaan 35 % vastaajista ilmoitti kaikkien poistettujen kodintekstiilien olleen käyttökelvottomia ja vielä harvempi (13 %) ilmoitti näin vaatteista. Alle puolet poistetuista vaatteista oli käyttökelvottomia 58 %:lla vastaajista ja alle puolet kodintekstiileistä oli käyttökelvottomia lähes joka toisella (45 %) vastaajalla (Kuva 12).

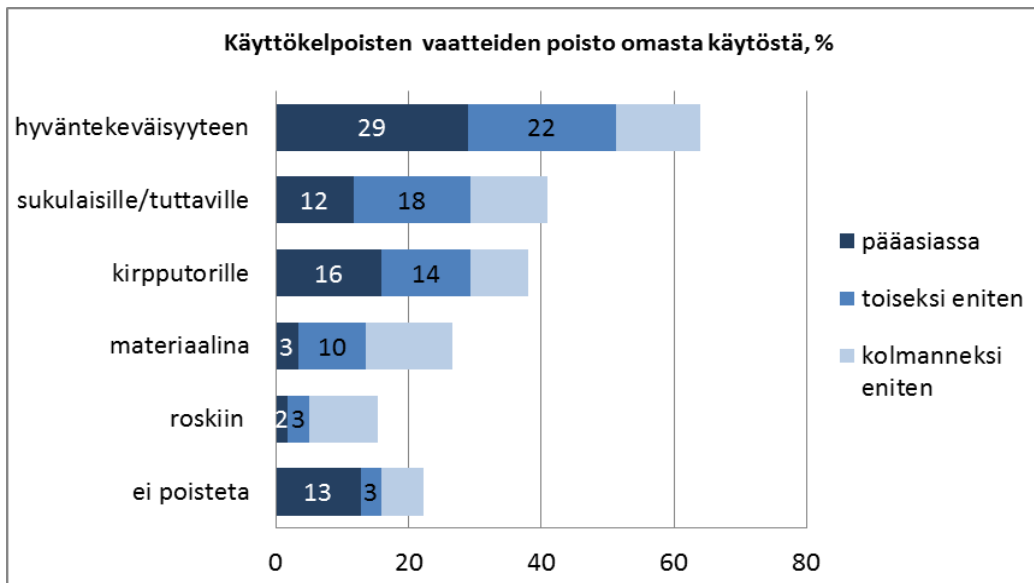
Kuva 12. Käyttökelvottomien tuotteiden osuus poistetuista vaatteista ja kodintekstiileistä, % vastaajista

Kun puolestaan kysyttiin, miten hyvin väittämä *poistan käytöstä vain käyttökelvottomat vaatteet (rikkinäiset, pilalle menneet)* pitää paikkansa, vastaajat ilmeisesti tulksivat käytöstä poistoa toisin kuin edellä arvioitaessa poistettujen käyttökelpoisten tekstiilien osuutta. Yli puolet vastaajista (63 %) ilmoitti poistavansa käytöstä lähinnä vain käyttökelvottomia vaatteita. Poistolla tällöin tarkoitettiin ilmeisesti ros kiin laittamista ja kierrätystä, mutta ei uudelleenkäyttöä, koska toisen väittämän vastausten mukaan lähes kaikki (91 %) kertovat *laittavansa käyttökelpoiset vaatteet kiertoon, niin että joku muu voi niitä käyttää* (ks. luku 4.2).

4.5.3 Käyttökelpoisten tekstiilien poistokohteet

Vastaajilta tiedusteltiin, *mihin käyttökelpoiset vaatteet ja tekstiilit toimitetaan, kun ne poistetaan oman talouden käytöstä*. Poistamisesta kysyttiin erikseen naisten, miesten ja lasten vaatteista sekä kodin tekstiileistä. Kuvaan 13 on koottu keskimääräiset tiedot käyttökelpoisten naisten, miesten ja lasten vaatteiden poistosta. Yhteistä vaatteiden poistossa oli, että pääasiassa ne toimitetaan hyväntekeväisyyteen. Naisten ja lasten vaatteita toimitetaan toiseksi eniten sukulaisille tai tuttaville ja kolmanneksi eniten kirpputorille. Sen sijaan miesten vaatteiden toimittaminen em. kohteisiin oli hieman harvinaisempaa, mutta niitä hyödynnettiin enemmän materiaalina.

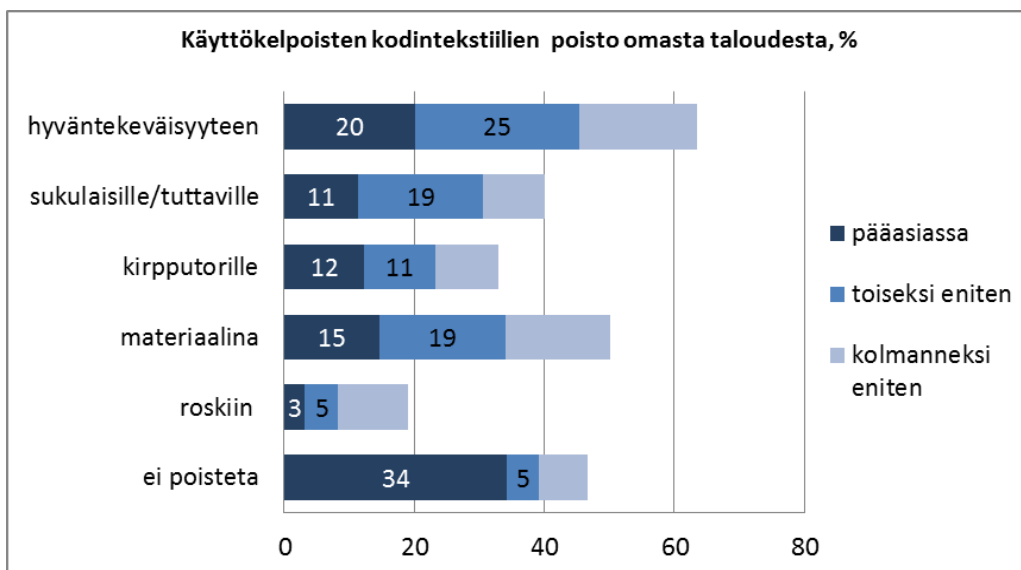
Samantyyppisiä eroja kuin edellä miesten ja naisten välillä löytyi myös norjalaisessa tutkimuksessa (Laitala 2014c), jonka mukaan useimmilla kuluttajilla oli tapana toimittaa käyttökelpoiset vaatteet hyväntekeväisyyteen (69 %). Naisista 32 %, mutta miehistä vain 6 % antoi niitä usein ystäville tai sukulaisille (Laitala 2014c).

Kuva 13. Käyttökelpoisten vaatteiden poistokohde, % vastaajista

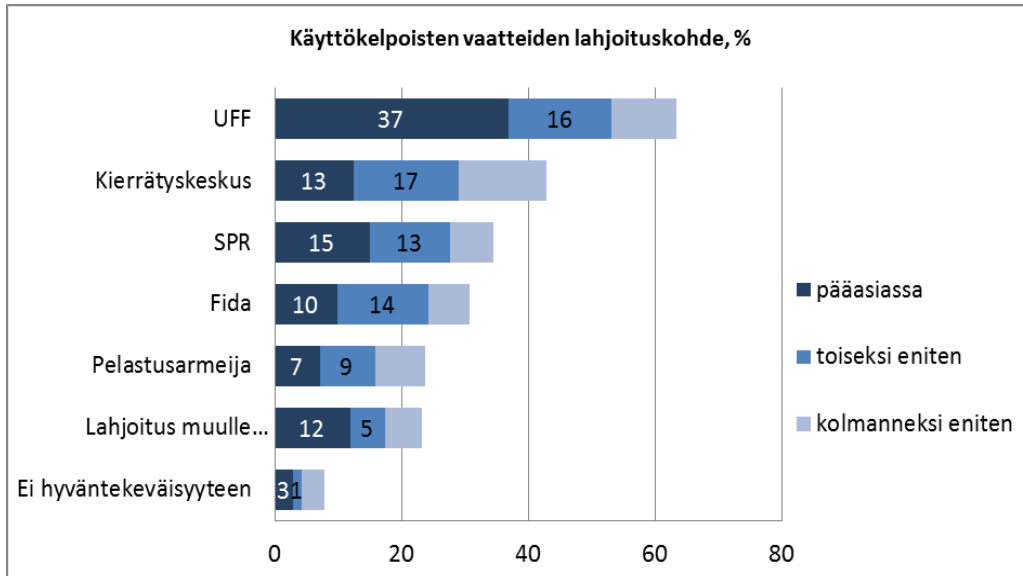
Lasten vaatteista lähes kaikki menevät uudelleenkäyttöön, useimmiten sukulaisille ja tuttaville. Miesten vaatteet ilmeisesti kulutetaan useammin loppuun kuin naisten vaatteet, sillä talouksista, joissa on miehiä, yli 26 % ei poista miesten vaatteita käyttökelpoisina lainkaan ja vastaavasti 13 % talouksista ei poista naisten vaatteita käyttökelpoisena. *Välinpitämättömien* ja *kiinnostuneiden* välillä suurin ero käyttökelpoisten poistossa oli juuri siinä, että *välinpitämättömistä* muita useampi ei poistanut käyttökelpoisia vaatteita ja muita harvempi *välinpitämättömistä* toimitti niitä hyväntekeväisyyteen tai kirpputorille.

Kodintekstiilit käytetään loppuun omassa taloudessa useammin kuin vaatteet (vrt. luku 4.5.2). Useampi kuin joka kolmas ei poista käyttökelpoisia kodintekstiilejä ja niitä hyödynnetään materiaalina tai uusiokäytössä useammin kuin vaatteita (kuva 14).

Kuva 14. Käyttökelpoisten kodintekstiilien poistokohde, % vastaajista

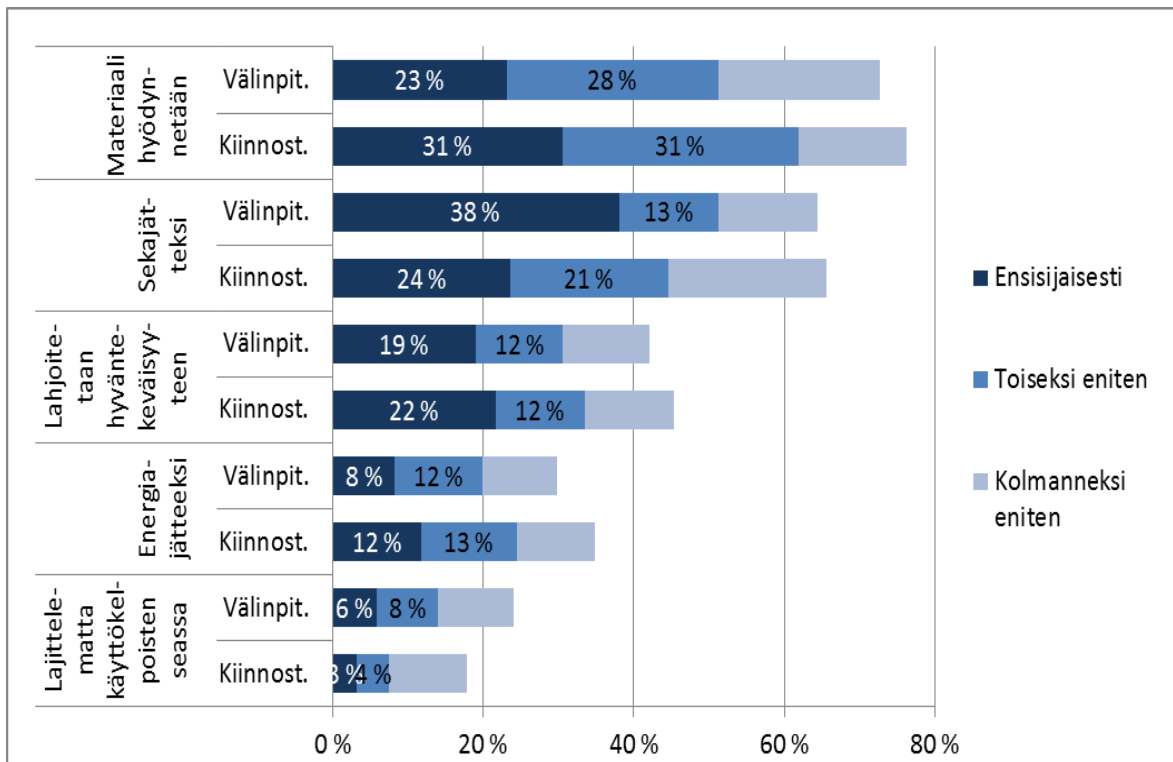
Tavanomaisimmat vaatteiden lahjoituskohteet olivat suurimmat maassamme toimivat hyväntekeväisyysjärjestöt. Lahjoitusjärjestyskin (kuva 15) on pitkälti sama kuin järjestöjen kerätyn tekstiilimäärän mukainen järjestys, jossa UFF:n osuus oli 55 %, Pelastusarmeijan 24 % ja muiden selvästi sitä pienempi (Aalto 2014). Muut kohteet olivat edellisiä pienempiä hyväntekeväisyys- tai vapaaehtoisjärjestöjä tai yksittäisiä avustuskohteita.

Kuva 15. Tavanomaisimmat käyttökelpoisten vaatteiden lahjoituskohteet, % vastaajista

4.5.4 Käyttökelvottomien tekstiilien poistokohteet

Kuva 16 osoittaa, että *välinpitämättömien* ja *kiinnostuneiden* välillä on eroja tekstiilijätteen poistamisessa. Kysyttäessä käyttökelvottomien tekstiilien poistosta useampi ilmoitti hyödyntävänsä tuotteen vielä materiaalina kuin poistamalla sekajätteeksi, kun sekä ensisijainen että toiseksi tavanomaisin toimintatapa otetaan huomioon (kuva 16). *Välinpitämättömistä* kuitenkin ensisijaisesti selvästi useampi (38 %) laittoi tekstiilijätteen sekajätteeseen ja hyödynsi sitä materiaalina harvemmin (23 %) kuin *kiinnostuneista*.

Kuva 16. Käyttökelvottomien tekstiilien poistokohde kiinnostuneilla ja välinpitämättömillä, % vastaajista

Moni lahjoittaa käyttökelvottomatkin tekstiilit hyödynnettäväksi esimerkiksi askartelumateriaalina tai löytöeläinten makuualustoina. *Välinpitämättömistä* 6 % ja *kiinnostuneista* 3 % tunnustaa poistavansa ainakin osan käyttökelvottomista tekstiileistä käyttökelpoisten tekstiilien mukana lajittelematta. Muutama perusteli tätä toimintatapaa sillä, että vastaanottaja ottaa vastaan pestyinä myös rikkiäisiä tuotteita¹⁶. Tämän tutkimuksen kanssa samantyyppisiä tuloksia on saatu myös Norjassa, jossa yli puolet kuluttajista (59 %) laittoi käyttökelvottomat vaatteensa usein roskeen ja joka viides käytti niitä esim. siivousliinoina (Laitala 2014c).

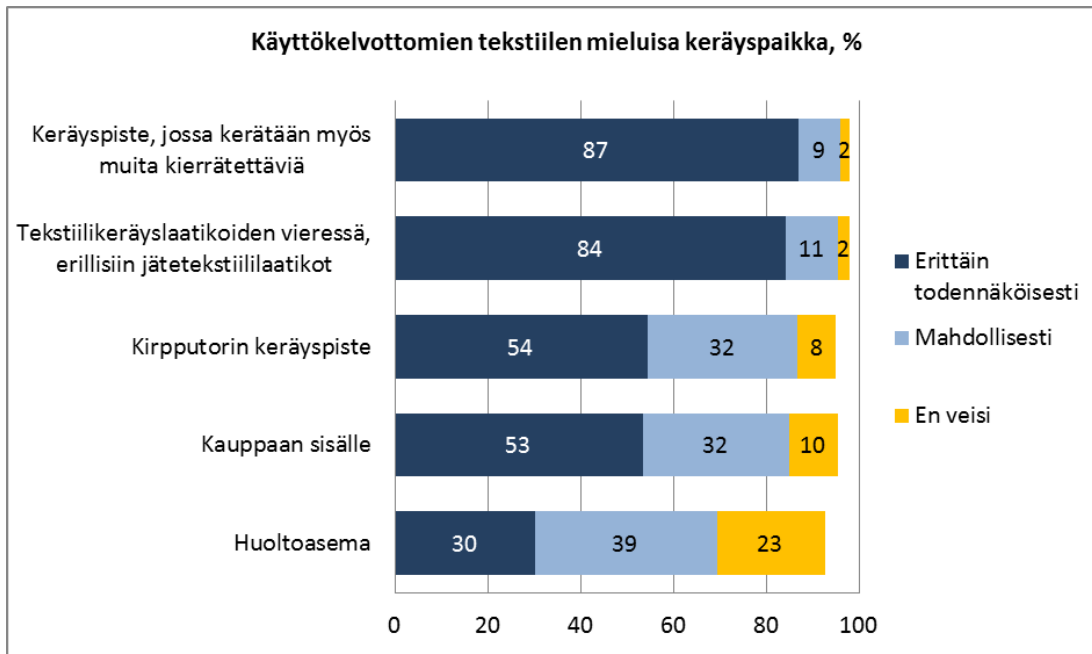
4.5.5 Tekstiilijätteen lajitteluhaluus

Käyttökelpoiset tekstiilit saadaan melko hyvin kiertoon hyväntekeväisyysjärjestöjen ja kirpputorien kautta tai suoraan sukulaisten tai tuttavien käyttöön. Käyttökelvottomille tekstiileille sitä vastoin ei juuri ole keräyskanavia (ks. luku 2.2). Monet kuluttajat olisivat kuitenkin halukkaita lajittelemaan tekstiilinsä tarkemmin, jotta ne saataisiin tehokkaammin hyödynnettyä. Lähes kaikki vastaajat (yli 90 %) olivat halukkaita tekemään alkulajittelua, jossa he lajittelisivat poistettavat tekstiilit paitsi käyttökelpoisiin ja käyttökelvottomiin myös tuotetyypin mukaisesti esimerkiksi vaatteet, kengät ja laukut erikseen. Noin 70 % ilmoitti olevansa valmis lajittelemaan vaatteet erikoistuotteisiin (esim. sadeasut, Goretex- tai muu pinnoitus) tai kuitusällön mukaan (esim. puuvilla, villa, tekokuidut). Myös *välinpitämättömistä* yli 75 % olisi valmis lajittelemaan käyttökelvottomat ja käyttökelpoiset tuotteet erikseen ja 70 % voisi lajitella tekstiilinsä tuotetyypin mukaan. Sen sijaan harvempi kuin joka toinen *välinpitämättömistä* lajittelee tekstiilijätteensä kuitusällön mukaan tai erikoistuotteet erikseen. Lajitteluhaluutta tukivat myös väittämän vastaukset, joiden mukaan vain harva (12 % *kiinnostuneista* ja 23 % *välinpitämättömistä*) haluaa päästä

¹⁶ Rikkiäisiä tekstiilejä vastaanottavat esim. Texvex-poistotekstiilipajat ja Jyväskylän Katulähetys.

käyttökelvottomista vaatteista ja kodin tekstiileistä mahdollisimman helposti eroon ja laittaa ne siksi roskiin.

Mikäli sellaisenaan käyttökelvottomien tuotteiden kierrätys käynnistettäisiin, pitäisi niille järjestää keräyspisteitä. Kuvaan 17 on koottu tietoa halukkuudesta viedä sellaisenaan käyttökelvottomia tekstiilejä erilaisiin keräyspaikkoihin.

Kuva 17. Käyttökelvottomien tekstiilien mieluisat keräyspaikat, % vastaajista

Kuluttajien mielestä ylivoimaisesti mieluisimmat keräyspaikat käyttökelvottomille tekstiileille olisivat joko kierrätyspisteet (ekopisteet), joissa voi lajitella myös muita kierrätettäviä tuotteita ja pakkauksia, tai erilliset käyttökelvottomien tekstiilien laatikot käyttökelpoisten tekstiilien keräyslaatikoiden vieressä. Moni vastaaja olisi halukas myös viemään käyttökelvottomat tekstiilinsä kirpputorin yhteydessä olevaan keräykseen tai palauttamaan kauppaan.

Välinpitämättömät eivät olisi yhtä innokkaita viemään jätetekstiileitään mihinkään keräyspisteisiin kuin *kiinnostuneet* ja erot heidän välillään olivat selvät. Todennäköisimmin *välinpitämättömät* veisivät tekstiilinsä keräyspisteisiin, joissa on muidenkin jätteiden erilliskeräystä (79 %) tai käyttökelpoisten tekstiilien keräyslaatikoiden vieressä sijaitseviin keräyslaatikoihin (73 %). Sitä vastoin joka kolmas *välinpitämättömistä* ei veisi jätetekstiilejään huoltoasemalla ja joka viides ei innostunut kauppaan tai kirpputorin keräyspisteeseen viennistä.

Avoimissa kommentissaan kuluttajat korostivat, että rikkinäisten tekstiilien kierrätyshalukkuutta lisää, jos tietää niille olevan todellista tarvetta.

4.6 Kuluttajien ehdotuksia käyttökeltottomien tekstiilien hyötykäytön edistämiseksi

Kuluttajat saivat myös kommentoida, mikä heidän mielestään edistäisi parhaiten käyttökeltottomien tekstiilien hyötykäyttöä. Vastaajista 839 (79 %) kirjasi kommenttejaan. Useimmat tekstiilien hyötykäytön edistämistä koskevat kommentit (89 % kommenteista) korostivat riittävän tiheän ja helposti saavutettavan keräyspisteiden verkoston tarvetta. Seuraavissa esimerkeissä kiteytyy monien avoimien vastausten sisältö siitä, että käyttökeltottomien vaatteiden viennin keräykseen pitäisi ennen kaikkea olla helppoa ja siitä pitäisi tiedottaa selkeillä ohjeilla.

”Kierrätyksen pitäisi olla helpompaa, paikkojen joihin toimittaa, pitäisi olla kulkuväylien varrella. Tietoutta myös lumpun kierrätyksestä pitäisi jakaa enemmän. Tällä hetkellä mahdollisuuksista tietävät vain ne, jotka ovat asiasta oikeasti kiinnostuneita ja selvittävät asioita itse.”

”Lajittelu kotona on mielestäni helppoa, mutta käyttökeltottomien vaatteiden ja kodintekstiilien kierrätyspaikkojen helppo saatavuus ei mielestäni toteudu. En ole tarkemmin edes selvittänyt, mutta tällä hetkellä en edes tiedä, minne voisin viedä käyttökeltottomia vaatteita ja kodintekstiilejä. Parhaiten siis hyötykäyttöä edistäisi kierrätyspisteiden helppo saatavuus ja läheinen sijainti. Isot, keskitetyt kierrätyspisteet ovat vaikeita saavuttaa ilman autoa, ja jos eivät ole julkisen liikenteen väylien varrella, esim. Helsingissä. Tälläkin hetkellä tulee kotona säilöttyä kierrätykseen meneviä tavaroita/materiaaleja, koska kierrätyspisteet eivät ole lähellä.”

Osassa kommentteja (5 %) korostui se, että informaation lisääminen tekstiilien kierrätysmahdollisuuksista edistäisi hyötykäyttöä. Seuraavissa kommentissa on myös yksityiskohtaisemmin otettu kantaa, miten kuluttaja tulisi motivoida hyödyntämismahdollisuuksista kertomalla. Monet myös korostivat, ettei pelkkä keräys ole tarkoituksenmukaista tai motivoivaa, jos materiaalille ei ole hyödyntäjiä.

”Käyttökeltottomille vaatteille ja kodintekstiileille tulisi olla keräyspisteet huolimatta siitä missä päin Suomea asuu. Tällä hetkellä Suomessa taitaa olla vain muutamia toimijoita, jotka voivat hyödyntää tuotteet, jotka eivät sovellu enää alkuperäiseen tarkoitukseensa. Lisäksi kuluttajille tarvittaisiin tarkat ohjeet siitä, mikä soveltuu mihinkin. Lisäksi käyttökelpoistakin tekstiiliä keräävät toimijat voisivat avoimesti kertoa, mitä tekstiileille/tuotoille tapahtuu. Paljon liikkuu huhua, että vaatteet tai varat eivät päädy sinne minne luvataan yms. Ihmisten kierrätysinto laskee huhupuheiden ja epämääräisyyksien takia.”

Vastauksissa peräänkuulutettiin myös kaupan ja valmistajien vastuuta siitä, että tuotteiden pitäisi olla kestävämpiä. Osa vastaajista ehdotti jopa melko tiukkaa ja pakottavaa linjaa sekä tuottajavastuun tyyppistä toimintatapaa. Toistaiseksi ainoastaan H&M-myymälät ovat omasta aloitteestaan ottaneet vastaan asiakkaidensa käytettyjä vaatteita.

”Kauppa ottaa vastaan ja toimittaa kiertoon. Kauppakeskuksissa voisi olla kaupoille yhteiset kierrätyslaatikot, joita ei pääse tonkimaan. Euron pantti/palautettava, yli 10 e maksanut vaate ja kaupalla velvollisuus ottaa oman merkin tuote vastaan ja maksaa pantti (ei muita merkkejä pantillisina).”

”Vaatteiden laadun tulisi olla parempi, jotta ne kestäisivät kierrätystä. Käyttökeltottomalle tekstiilijätteelle tulisi olla omat keräyspisteet tai ne tulisi voida palauttaa kauppaan, josta ne on ostettu.”

”EU:n kattava kiello dumpata kaatopaikoille: sakko kaatopaikalle viemiseen. Tuotteet liian halpoja, joten ei rahallista merkitystä jos heittää pois (ei sidettä tuotteeseen). Kuitujen hinnat ovat vielä niin alhaiset että kierrätys ei toimi, mutta lainsäädännöllä voidaan puuttua asiaan.”

”Halpatuotannon karsiminen, laadukkaan kotimaisen tekstiiliteollisuuden tukeminen”

”Halpavalmistuksen lopettaminen! Laatutakuu vaatteille!”

Myös kuluttajien asenteet ja vastuu nostettiin kommentteissa esiin ja toivottiin ekologisen ajattelutavan ja toimintamallien yleistymistä. Niissä korostettiin, ettei vaatteista pidä luopua liian helposti ja että korjaamalla ja tuunaamalla voi uudistaa vanhoja vaatteita. Käden taitojen lisäämiseen moni toivoi opastusta.

”Yleisestikin kertakäyttökulttuurin kyseenalaistaminen suosimalla kestävämpiä ja laadukkaampia materiaaleja. Kädentaitojen, kuten matonkutominen, omien vaatteiden ompelu jne. esille nostaminen ja asettaminen trendikkääksi, toisi ehkä painetta myös vaatteiden/tekstiilien kierrätykseen. Tekisi kierrätyksestä yhtä vaivatonta kuin pullojen kierrätys? Luultavasti sinnikäs tiedottaminen, valistus on pitkällä tähtäimellä hyvä keino. Harrastekerhot ja työpajatyypinen toiminta voi olla auttava linkki toteuttamaan uusiokäyttöä (esim. opitaan kutomaan oma räsymatto, taidekollaasit jne.)”

”Asiasta pitäisi olla kaikenlaisia info-tilaisuuksia; miten hyötykäyttää vaatteita käytön jälkeen. Mitä vaatteista voisi tehdä; jatkojalostus.”

”Yleinen asennemuutos. Vanhoja vaatteita voi aina uudistaa ja muodistaa. Korjausompelun opetuksen lisääminen kaikissa kouluissa, jo ala-asteelta lähtien.”

Seuraava monipuolinen kommentti tuo esiin useita tekstiilien keräämiseen ja kierrätykseen liittyviä ongelmia ja myös ratkaisuja, joita nostettiin esiin myös monissa muissa kommentteissa.

”Lisää keräyspisteitä, PALJON lisää, sekä käyttökelpoisille mutta erityisesti käyttökelvottomille tekstiileille. **Tuottajavastuuta** on lisättävä HUOMATTAVASTI, huonojen "kertakäyttövaatteiden" tuontia Suomeen on rajoitettava. Meidän täytyy olla edelläkävijä tässä asiassa, ympäristö, tuotantomaiden ihmis-/työntekijäoikeudet ovat tärkeimpiä. Akryyli on kiellettävä kokonaan ja puuvillan käyttöä tulee rajoittaa. Vaatteiden värjäämiseen tarkoitettujen **värien kemikaaleja tulee käydä läpi ja rajoittaa**. Kaikki esteet (turha/liian korkea verotus, liiallisuuksiin menevät "turvallisuus" taikka muut hullut määräykset ja vaatimukset) tulisi poistaa, että tekstiilien kierrätys uusiotuotteiksi olisi mahdollisimman helppoa ja kannattavaa. Dyykkaamisen rangaistavuus poistettava. **Vaateliikkeiltä tulisi kieltää ylijäävien tekstiilien hävittäminen**, etteivät ne joudu "väärin käsiin" esim. dyykkareiden. Kuntia, kouluja, sairaaloita, junat, bussit ja muita yleisiä tiloja ja instansseja mihin unohdetaan vaatteita tulisi määrätä kierrättämään tekstiilit ensisijaisesti hyväntekeväisyyteen. Oikeesti, turha byrokratia ja pelko liiallisesta "uudistamisesta" tai liian helpoista menettelytavoista (!) pois! Helppoa, suoraviivaista toimintaa. Tyhmänkin pitäisi tajuta että mitään käyttökelpoista ei saa joutua kaatopaikalle. Kaatopaikka on viimeinen ratkaisu, sitten poltto, sitten uusiokäyttö esim. teolliseen käyttöön, sitten uusiokäyttö uusina vaatteina ja ensisijainen käyttö tekstiileille on sellaisenaan. **Ekologinen ajattelutapa** paljon tutummaksi ja tärkeämmäksi kouluissa. Vaatehuolto takaisin opetussuunnitelmaan. Vaatteiden ostotarvetta on vähennettävä muuttamalla asenteita. Pitkän tähtäimen suunnitelma on huomattavasti vähentää uusien tekstiilien ostamista. Uusia ostoskeskuksia ei enää tarvita... **Kovemmat laatuksiteerit vaatteille** joita saa myydä Suomessa.”

Tekstiilijätteen energiahyödyntämistä kohtaan oli sekä puoltavia että vastustavia mielipiteitä. Osa vastaajista oli mielissään, että tekstiilijätteen voi hyödyntää energiana, kun taas osa vastaajista vastusti ehdottomasti tekstiilijätteen polttoa ja peräänkuulutti tehokkaampaa kierrättämistä. He pitivät polttamista suorastaan hyötykäytön esteenä.

5 Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä

Tässä TEXJÄTE -hankkeen osatutkimuksessa on koottu tietoa erityisesti kuluttajien toimintatavoista, kun he poistavat vaatteita ja kodintekstiilejä niiden alkuperäisestä käytöstä. Aineisto koottiin avoimena sähköisenä kyselyn keväällä 2013. Vastaajia oli yhteensä 1060. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli kiinnostuneita tekstiilien hyötykäytön edistämisestä ja jätteiden lajittelusta. He eivät todennäköisesti edusta keskimääräistä kuluttajien näkemystä ja valmiutta. Näin ollen tekstiilien kierrätyksestä vähemmän kiinnostuneista muodostettiin vertailuryhmä (*välinpitämättömät*, 121 henkilöä), joiden toimintatavan oletetaan kuvaavan valtaväestön toimintatapoja paremmin kuin tämän kyselyn koko aineiston keskiarvot.

Tekstiilijätteen määrä on kasvanut viime vuosina. Jätelain etusijajärjestyksen mukaan tekstiilijäte tulisi kuitenkin mieluummin hyödyntää materiaalina kuin energiana. Kun lisäksi ainoastaan pieni osa kyselyyn osallistuneiden kotitalouksien omasta käytöstä poistetuista vaatteista ja muista tekstiileistä oli käyttökelpottomia, tulisi ne saada mahdollisimman tehokkaasti uudelleenkäyttöön.

Sekajätetutkimusten perusteella kuluttajat poistivat tekstiilejä jätteeksi yhteensä noin 54,7 miljoonaa kiloa (10 kg/henkilö/v) ja hyväntekeväisyysjärjestöt vastaanottivat kuluttajilta 16,4 miljoonaa kiloa (3 kg/henkilö /v) tekstiilejä vuonna 2012 (Aalto 2014). Osa jätteeksi poistetuista tekstiileistä todennäköisesti on käyttökelpoisia, sillä sekä kotimaisten sekajätetutkimusten että muissa maissa tehtyjen havaintojen perusteella jätteeksi päätyy paljon käyttökelpoisia vaatteita (WRAP 2012, Laitala 2014c). Näin saattaa olla Suomessakin, vaikka kyselyssä vain harva ilmoitti laittavansa käyttökelpoisia vaatteita roskiin. On kuitenkin muistettava, että kyselyn vastaajat lajittelivat muitakin jätteitään ahkerammin kuin väestö keskimäärin.

Käyttökelpoiset, omasta käytöstä poistetut vaatteet ja kodintekstiilit useimmat vastaajat kertovat siirtävänsä muiden käytettäväksi. Noin joka toinen vastaaja oli sitä mieltä, että käyttökelpoisten vaatteiden kierrätysmahdollisuudet ovat jo nyt melko hyvät. Useimmat siirtävät ne ensisijaisesti hyväntekeväisyysjärjestöjen (29 %) kautta sekä monet myös kirpputorin kautta (16 %) tai suoraan sukulaisille tai tuttaville (12 %). Vastaajista joka kolmas myös hankkii suuren osan vaatteistaan käytettynä, mutta yli puolet vastaajista ei toimi niin.

Vielä uudelleenkäyttöä paremmin tekstiilijätettä ehkäisee vaatteiden pitkä käyttöaika ja siihen liittyvät vastuulliset vaatehankinnat. Selvästi suurin osa vastaajista yrittää hankkia pitkäikäisiä vaatteita ja korjata niitä, jotta käyttöikä olisi pidempi. Lisäksi he yrittävät käyttää vaatteet loppuun omassa käytössään. Vastaajista vain harva tunnusti ostavansa usein uusia vaatteita vaihtelunhalun tai muodin vuoksi. Kyllästyminen vaatteeseen tai uuden tyylin tai muodikkuuden tavoittelu eivät liioin tulleet esiin ensisijaisena hylkäyksen syynä. Merkittävimpänä syynä vaatteiden hylkäämiseen puolestaan olivat laatu- muutokset (rikki kulumisen ja kulunut ulkonäkö) tai sopimaton koko.

Rikkinäisten ja muuten käyttökelvottomien tekstiilien kierrätysmahdollisuuksia yli 80 % vastaajista piti huonoina. Yli puolet vastaajista laittoi käyttökelvottomat tekstiilit joko ensi- tai toissijaisesti sekajätteen

joukkoon ja ne, joilla on mahdollisuus, lajitteli ne energiajätteeksi. Moni kuitenkin koetti hyödyntää rikkinäiset tai muuten käyttökelvottomat tekstiilit vielä ennen hylkäystä esimerkiksi siivouspyyhkeinä tai lahjoitti ne hyväntekeväisyysjärjestöjen kautta materiaalina hyödynnettäviksi (esimerkiksi löytöeläinten alustoiksi).

Monet kuluttajat olisivat valmiita edistämään tekstiilien kierrätystä alkulajittelulla. Todennäköisesti useimmilla kuluttajilla ei ole kuitenkaan riittävästi tietoa kovin tarkan lajittelun tekemiseksi. Lajittelu käyttökelpoisiin ja käyttökelvottomiin tekstiileihin tehostaa jo sekin niiden uudelleenkäyttöä ja kierrätystä, vaikka hyväntekeväisyysjärjestöissä ja tutkimuksissa (esim. Laitala 2014c) on havaittu, että käsitykset käyttökelpoisesta vaatteesta vaihtelevat suuresti kuluttajien keskuudessa, eivätkä käyttökelpoisuuden kriteerit ole kuluttajilla aina samat kuin hyväntekeväisyysjärjestöillä. Vuonna 2012 hyväntekeväisyysjärjestöjen vastaanottamista tekstiileistä yli 20 % siirtyi uudelleenkäyttöön ja vastaavasti lähes yhtä suuri osa päätyi jo Suomessa jätteeksi (usein syynä tekstiilien märkyys tai likaisuus). Noin puolet tekstiileistä vietiin ulkomaille, jossa tekstiilejä päätyi niin uudelleen käyttöön, osa raaka-aineeksi kuin jätteeksikin, mutta niiden keskinäistä osuutta ei tiedetä (Aalto 2014).

Tämän kyselyn vastauksista ilmeni, etteivät kuluttajat haluaisi heittää vaatteita roskiin. Samanlaisia tuloksia on saatu myös Norjassa, jossa myös havaittiin, etteivät kuluttajat liioin tunteneet muita vaihtoehtoja kovin hyvin (Laitala 2014c). Britanniassa puolestaan todettiin kuluttajien heittävän roskiin vähemmän vaatteita, mikäli he ymmärsivät, että niillä voisi olla vielä käyttöarvoa esimerkiksi hyväntekeväisyudessa (WRAP 2012). Kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että Suomessa käyttökelpoisten vaatteiden kierrätyksestä tiedetään ja sitä hyödynnetään hyvin, mutta keräyspisteiden hankala sijainti saattaa erityisesti syrjäseuduilla vaikeuttaa tekstiilien toimittamista uudelleenkäyttöön. Tilanne paranee kuitenkin koko ajan, kun hyväntekeväisyysjärjestöt lisäävät keräyspisteitä ja kehitettävät uusia keräystapoja.

Kyselyä kohtaan osoitettu kiinnostus vahvisti käsitystä, että on paljon kuluttajia, jotka olisivat valmiita edistämään ja jopa näkemään vaivaa tekstiilien kierrätyksen edistämiseksi. Mikäli tekstiilien kerääminen tehdään riittävän helpoksi, myös passiivisemmat kuluttajat on mahdollista saada mukaan. Onnistunut kerääminen edellyttää riittävästi ja helposti saavutettavia keräyspisteitä sekä tehokasta tiedotusta ja ohjeistusta. Näitä peräänkuulutettiin monissa avoimissa kommentteissa. Motivoituakseen keräyksiin, kuluttajat haluavat myös varmistua siitä, että tekstiilit todella menevät hyötykäyttöön.

Ongelmana toistaiseksi on ollut tekstiilijätteen hyödyntäjien löytäminen. Esimerkiksi Texvex poistotekstiilipankit¹⁷ (Nuorten työpajojen tekstiilikierrätyspisteet) ovat osoittaneet, että pienimuotoisena toimintana käyttökelvottomien vaatteiden ja kodintekstiilien hyödyntäjiä on ollut niin paljon, että vain hyvin pieni osa kuluttajien Texvex poistotekstiilipankkeihin toimittamista tekstiileistä on päätynyt energiana hyödynnettäväksi jätteeksi. Löytyykö riittävästi hyödyntäjiä, jos esimerkiksi Texvex-malli saadaan tehokkaaseen käyttöön laajemmalla alueella Suomessa tai koko maassa? Tekstiilijätteen hyödyntämismahdollisuuksia ja kannattavuutta selvitetään TEXJÄTE-hankkeen muissa osatutkimuksissa ja analysoidaan hankkeen loppuraportissa.

¹⁷ http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Tutkimus_ ja_ kehitys/Hankkeet/poistaripaja

6 Lähteet

Aalto K (1998) Vaatteiden käytön ja hoidon ympäristövaikutukset. Tuoteinformaatio ja kuluttajien valintamahdollisuudet. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 10/98.

Aalto K (2002) Kotitalouksien tekstiilienhoitokäytännöt ja niiden ympäristömyötäisyys. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 2/02.

Aalto K (2014) Suomen tekstiilivirrat vuonna 2012. Työpaperi. Verkossa http://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Tekstiilijätteen_kierrätyksen_mahdollisuudet_ja_esteet_TEXJATE.

Elander M, Sörme L, Dunsö O, Stare M & Allerup J (2014) Konsumption och åter anvending. SMED Rapport Nr 149. Svenska MiljöEmissions Data. Norrköping.

Farrant L, Olsen SI & Wangel A (2010) Environmental benefits from reusing clothes. *International Journal Life Cycle Assess* 15:726–736. DOI 10.1007/s11367-010-0197-y.

HSY (2013) Pääkaupunkiseudun kotitalouksien sekajätteen määrä ja laatu vuonna 2012. Koostumustutkimus. Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymä. HSY:n julkaisuja 2/2013. Haettu 15.9.2013 osoitteesta: http://www.hsy.fi/tietoahsy/Documents/Julkaisut/2_2013_pks_kotitalouksien_sekajätteen_maaja_ja_laatu_lr.pdf ()

Huttunen H (2014) Tekstiiliteollisuuden leikkuujätteen määrä ja hyödyntäminen suomalaisessa vaatetus- ja tekstiiliteollisuudessa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ympäristötekniikan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Koskivuo K (2012) HUKKAMATERIAALIEN KIERRÄTYKSEN KEHITTÄMINEN TEKSTIILIALAN YRITYKSESSÄ. Tampereen ammattikorkeakoulu. Paperi-, tekstiili- ja kemiantekniikan koulutusohjelma. Tekstiili- ja ympäristötekniikan suuntautumisvaihtoehdot. Opinnäytetyö.

Laitala K (2014a) Clothing consumption. An interdisciplinary approach to design for environmental improvement. Doctoral thesis at NTNU, 2014:248. Norwegian University of Science and Technology. Faculty of Engineering Science and Technology. Department of Product Design. Trondheim. Haettu 18.10.2014 osoitteesta: http://www.sifo.no/files/file79873_laitala_phd_83.pdf

Laitala K (2014b) Consumers' clothing disposal behaviour – a synthesis of research results. *International Journal of Consumer Studies*. 38 (5), 444–457. Article first published online: 14 SEP 2014, DOI: 10.1111/ijcs.12088.

Laitala K (2014c) Textile waste management and consumers' disposal practices: How to increase used clothing collection rates. (*Käsikirjoitus*) *Journal of Cleaner Production*.

Laitala K & Klepp IG (2013) Environmental and ethical perceptions related to clothing labels among Norwegian consumers. *Research Journal of Textile and Apparel* 17 (1), 50–58.

Laitala K & Klepp IG (2014) Consumers' clothing reuse: Potential in informal exchange. (*Käsikirjoitus*) *Journal of Consumer Policy*.

Lassila & Tikanoja Oy (2012) Suomalaisten kierrätysasenteet ja jätteiden lajitteluhaluus 2012. Innolink Research Oy. Haettu 11.3.2014 osoitteesta:

<http://mb.cision.com/Public/158/9272885/acec0f7d87b48f3c.pdf>

Lehtinen A-R, Aalto K (2014) Viitebudjettien päivitys vuodelle 2013. Mitä eläminen maksaa? Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. Tutkimuksia ja selvityksiä, 3/2014.

Lehtinen A-R, Varjonen J, Rajas A, Aalto K, Pakoma R (2010) Mitä eläminen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjetit. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. Julkaisuja, 4/2010.

Lettenmeier M, Hirvilampi T, Laakso S, Lähteenoja S & Aalto K (2012) Material footprint of low-income households in Finland: consequences for the sustainability debate. *Sustainability*, 2012; 4: 1426-1447.

Niinimäki K (2011) From disposable to sustainable. The Complex Interplay between Design and Consumption of Textiles and Clothing. Aalto yliopisto. Doctoral Dissertations 84/2011.

Suojanen U (1995) Vihreät tekstiilit. Tekstiilien ympäristövaikutuksia. Helsinki: Yliopistopaino.

Tilastokeskus (2012) Kotitalouksien jätteiden kierrättäminen on lisääntynyt. Kulutustutkimus 2012. SVT. Tulot ja kulutus. Haettu 11.3.2014 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/ktutk/2012/ktutk_2012_2012-11-05_tie_001_fi.html

Tilastokeskus (2014) Suomalainen kulutti vuonna 2012 noin 50 prosenttia enemmän kuin vuonna 1985. Kulutustutkimus 2012. SVT. Tulot ja kulutus. Haettu 11.3.2014 osoitteesta: http://www.stat.fi/til/ktutk/2012/ktutk_2012_2014-02-28_tie_001_fi.html

Tojo N, Kogg B, Kiørboe N, Kjær B & Aalto K (2012). Material flows of textiles and suggestions on policy instruments for the prevention of textile waste. *TemaNord* 2012:545. Verkossa: <http://dx.doi.org/10.6027/TN2012-545>

WRAP (2012) Valuing our clothes: The true costs of how we design, use and dispose of clothing in the UK. Waste and Resources Action Programme. Haettu 11.11.2014 osoitteesta: <http://www.wrap.org.uk/sites/files/wrap/VoC%20FINAL%20online%202012%2007%2011.pdf>

Kyselylomake, osa 1. Tekstiilien kierrätystä koskevat kysymykset

Tekstiilien kierrätys 2013
Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Tekstiilijätteen hyödyntäminen on toistaiseksi ollut vähäistä, vaikka tekstiilejä poistetaan käytöstä yhä enemmän. Jotta käyttökelpoinen raaka-aine ei joutuisi hukkaan, tarvitaan uusia keinoja tekstiilijätteen hyödyntämiseksi. Tehokas hyödyntäminen edellyttää, että kuluttajat voivat poistaa tekstiilinsä helposti kierrätykseen. Tarvitsemme näkemystäsi erityisesti siitä, miten käyttökelvottomien tekstiilien kokoaminen tulisi meillä järjestää. Samalla kysymme tietoja poistettavista tekstiilimääristä ja tekstiilien kulutuksesta. Vastaamalla sinulla on mahdollisuus vaikuttaa tekstiilien kierrätyksen kehittämiseen!

Merkitse kunkin kysymyksen kohdalla omaa näkemystäsi tai tilannettasi parhaiten vastaava vaihtoehto/-t. Joissakin kysymyksissä vastaus kirjoitetaan sille varattuun tilaan. Voit liikkua kyselyssä Takaisin- ja Jatka-painikkeilla. Voit myös keskeyttää vastaamisen ja jatkaa myöhemmin. Klikkaa lopuksi Lähetä-painiketta.

Kyselyyn pääset Jatka-painikkeella.

Kyselyn rekisteriselosteen löydät osoitteesta: www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

1. Mitä seuraavista jätejakeista kotitaloudessasi lajitellaan ja kierrätetään tällä hetkellä ja mihin ne viedään. Valitse vaihtoehto pääasiallisen tavan/paikan mukaan.

	Ei lajitella, sekajäteteeseen	Lajiteltuna omalla/talo-yhtiön pihalla olevaan keräys-/jätepisteeseen	Lajiteltuna keräyspisteeseen, jossa kerätään monenlaisia pienjätteitä (esim. kaupan/ostoskeskuksen yhteydessä/tien varressa)	Lajiteltuna yhden jakeen keräyspisteeseen (paperinkeräyskonttiin, tekstiilikonttiin, tms.)	Viedään muualle tai hävitetään muulla tavoin (esim. Sortti-asetalle), mihin/miten?
Vaatteet ja muut tekstiilit	()	()	()	()	
Pantilliset juomapullot ja tölkit	()	()	()	()	
Muut lasipurkit ja pullot	()	()	()	()	
Muut pienmetallijätteet	()	()	()	()	
Sanoma- ja muut lehdet sekä paperi	()	()	()	()	
Pakkauspahvit	()	()	()	()	
Maito ym. nestekartonkitölkit	()	()	()	()	
Biojätteet	()	()	()	()	
Paristot	()	()	()	()	
Sähkö- ja elektroniikkalaitteet (SER)	()	()	()	()	
Vaaralliset jätteet/ongelmajätteet (maalit, lääkkeet ym.)	()	()	()	()	
Pakkaus ja muut muovit yms. jotka kuuluvat energiajakeeseen	()	()	()	()	
Jokin muu, mikä?	()	()	()	()	

2. Ei kierrätetä juuri mitään, koska

3. Kuinka kauan taloudessasi yleensä käytetään samaa naisten vaatetta alkuperäisessä käytössä?

Jos talouteesi ei kuulu naisia, siirry kysymykseen 4.

	Alle 1 vuoden	1-2 vuotta	3-5 vuotta	5-10 vuotta	10-20 vuotta	yli 20 vuotta
Naisten ulkovaatteet	()	()	()	()	()	()
Naisten paidat/puserot	()	()	()	()	()	()
Naisten T-paidat	()	()	()	()	()	()
Naisten housut/hameet	()	()	()	()	()	()
Naisten sukat	()	()	()	()	()	()
Naisten alusvaatteet	()	()	()	()	()	()
Naisten kengät	()	()	()	()	()	()

4. Kuinka kauan taloudessasi yleensä käytetään samaa miesten vaatetta alkuperäisessä käytössä?

Jos talouteesi ei kuulu miehiä, siirry kysymykseen 5.

	Alle 1 vuoden	1-2 vuotta	3-5 vuotta	5-10 vuotta	10-20 vuotta	yli 20 vuotta
Miesten ulkovaatteet	()	()	()	()	()	()
Miesten paidat/puserot	()	()	()	()	()	()
Miesten T-paidat	()	()	()	()	()	()
Miesten housut	()	()	()	()	()	()
Miesten sukat	()	()	()	()	()	()
Miesten alusvaatteet	()	()	()	()	()	()
Miesten kengät	()	()	()	()	()	()

5. Kuinka kauan taloudessasi yleensä käytetään samaa kodintekstiiliä alkuperäisessä käytössä?

	Alle 1 vuoden	1-2 vuotta	3-5 vuotta	5-10 vuotta	10-20 vuotta	yli 20 vuotta
Alus-, päällys-, tai pussilakanat	()	()	()	()	()	()
Päiväpeitot	()	()	()	()	()	()
Käsipyyhkeet, kylpypyyhkeet	()	()	()	()	()	()
Verhot	()	()	()	()	()	()
Matot	()	()	()	()	()	()

**6. Miten merkittäviä seuraavat syyt ovat naisten vaatteesta luopumiseen?
Jos talouteesi ei kuulu naisia, siirry kysymykseen 7.**

	Ei lainkaan merkittäviä	Jossain määrin merkittäviä	Erittäin merkittäviä	En osaa sanoa
Vaate ei enää ollut kooltaan sopiva	()	()	()	()
Vaate oli mennyt pilalle pesussa	()	()	()	()
Vaate oli kuluneen näköinen	()	()	()	()
Vaate oli kulunut rikki	()	()	()	()
Vaate olisi tarvinnut korjausta (esim. nappi, vetoketju, sauma)	()	()	()	()
Vaate ei ollut enää tyylliltään sopiva	()	()	()	()
Vaate ei ollut riittävän muodikas	()	()	()	()
Kyllästyminen vaatteeseen	()	()	()	()
Muu, tavanomainen syy, mikä?	()	()	()	()

**7. Miten merkittäviä seuraavat syyt ovat miesten vaatteesta luopumiseen?
Jos talouteesi ei kuulu miehiä, siirry kysymykseen 8.**

	Ei lainkaan merkittäviä	Jossain määrin merkittäviä	Erittäin merkittäviä	En osaa sanoa
Vaate ei enää ollut kooltaan sopiva	()	()	()	()
Vaate oli mennyt pilalle pesussa	()	()	()	()
Vaate oli kuluneen näköinen	()	()	()	()
Vaate oli kulunut rikki	()	()	()	()
Vaate olisi tarvinnut korjausta (esim. nappi, vetoketju, sauma)	()	()	()	()
Vaate ei ollut enää tyylliltään sopiva	()	()	()	()
Vaate ei ollut riittävän muodikas	()	()	()	()
Kyllästyminen vaatteeseen	()	()	()	()
Muu, tavanomainen syy, mikä?	()	()	()	()

**8. Miten merkittäviä seuraavat syyt ovat lasten vaatteesta luopumiseen?
Jos talouteesi ei kuulu lapsia, siirry kysymykseen 9.**

	Ei lainkaan merkittäviä	Jossain määrin merkittäviä	Erittäin merkittäviä	En osaa sanoa
Vaate ei enää ollut kooltaan sopiva	()	()	()	()
Vaate oli mennyt pilalle pesussa	()	()	()	()
Vaate oli kuluneen näköinen	()	()	()	()
Vaate oli kulunut rikki	()	()	()	()
Vaate olisi tarvinnut korjausta (esim. nappi, vetoketju, sauma)	()	()	()	()
Vaate ei ollut enää tyylliltään sopiva	()	()	()	()
Vaate ei ollut riittävän muodikas	()	()	()	()
Kyllästyminen vaatteeseen	()	()	()	()
Muu, tavanomainen syy, mikä?	()	()	()	()

9. Miten merkittäviä seuraavat syyt ovat kodin tekstiileistä ja matoista luopumiseen?

	Ei lainkaan merkittäviä	Jossain määrin merkittäviä	Erittäin merkittäviä	En osaa sanoa
Tuote oli mennyt pilalle pesussa	()	()	()	()
Tuote oli kuluneen näköinen	()	()	()	()
Tuote oli kulunut rikki	()	()	()	()
Tuote olisi tarvinnut korjausta (esim. vetoketju, sauma)	()	()	()	()
Tuote ei ollut enää tyyliiltään sopiva	()	()	()	()
Kyllästyminen tuotteeseen	()	()	()	()
Muu, tavanomainen syy, mikä?	()	()	()	()

Poistotekstiilit, uudelleen käyttö, kierrätys

Poistotekstiilillä tarkoitetaan vaatteita ja muita kodintekstiilejä (pyyhkeitä, verhoja, mattoja yms.) sekä kenkiä, jotka poistetaan omasta käytöstä. Käyttökelpoiset poistotekstiilit voidaan uudelleen käyttää, eli joku muu voi käyttää niitä sellaisenaan. Osa poistotekstiileistä ei enää sovellu alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa, koska tuote on esim. rikkiäinen tai kulunut, mutta sen materiaali saattaa olla käyttökelpoista hyödynnettäväksi (kierrätettäväksi) muuhun käyttötarkoitukseen.

10. Mitä naisten vaatteita (käyttökelpoisia ja käyttökelvottomia) on poistettu taloudestasi viimeksi kuluneen vuoden aikana ja kuinka paljon (kappaleina)?

Jos talouteesi ei kuulu naisia, siirry kysymykseen 11.

	Ei yhtään	1-2 kpl	3-5 kpl	5-10 kpl	Yli 10 kpl	En osaa sanoa
Naisten ulkovaatteet	()	()	()	()	()	()
Naisten jakut, bleiserit	()	()	()	()	()	()
Naisten paitapuserot	()	()	()	()	()	()
Naisten T-paidat, neulepuserot	()	()	()	()	()	()
Naisten housut, hameet	()	()	()	()	()	()
Naisten sukat, alusvaatteet	()	()	()	()	()	()
Naisten kengät	()	()	()	()	()	()
Naisten asusteet (käsineet, päähineet, huivit, yms.)	()	()	()	()	()	()
Muita naisten vaatteita, mitä?	()	()	()	()	()	()

11. Mitä miesten vaatteita (käyttökelpoisia ja käyttökelvottomia) on poistettu taloudestasi viimeksi kuluneen vuoden aikana ja kuinka paljon (kappaleina)?

Jos talouteesi ei kuulu miehiä, siirry kysymykseen 12.

	Ei yhtään	1-2 kpl	3-5 kpl	5-10 kpl	Yli 10 kpl	En osaa sanoa
Miesten ulkovaatteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten pikkutakit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten paidat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten T-paidat, neulepuserot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten housut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten sukat, alusvaatteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten kengät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miesten asusteet (käsineet, päähineet, solmiot yms.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muita miesten vaatteita, mitä?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Mitä lasten vaatteita (käyttökelpoisia ja käyttökelvottomia) on poistettu taloudestasi viimeksi kuluneen vuoden aikana ja kuinka paljon (kappaleina)?

Jos talouteesi ei kuulu lapsia, siirry kysymykseen 13.

	Ei yhtään	1-2 kpl	3-5 kpl	5-10 kpl	Yli 10 kpl	En osaa sanoa
Vauvan vaatteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten ulkovaatteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten housut, hameet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten T-paidat, puserot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten sukat, alusvaatteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten kengät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muita lasten vaatteita, mitä?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kuinka suuri osa poistetuista vaatteista ei enää soveltunut sellaisenaan käytettäväksi (rikkinäisiä, muutoin pilalle menneitä)?

lähes kaikki rikkinäisiä/pilalle menneitä

75-90 %

50-75 %

25-50 %

alle 25 %

en osaa sanoa

14. Mitä kodintekstiilejä (käyttökelpoisia ja käyttökelvottomia) on poistettu taloudestasi viimeksi kuluneen vuoden aikana ja kuinka paljon (kappaleina)?

	Ei yhtään	1-2 kpl	3-5 kpl	5-10 kpl	Yli 10 kpl	En osaa sanoa
Käsipyyhkeet, kylpypyyhkeet	()	()	()	()	()	()
Alus-, päällys-, tai pussilakanat	()	()	()	()	()	()
Päiväpeitot	()	()	()	()	()	()
Tyynyt	()	()	()	()	()	()
Peitot	()	()	()	()	()	()
Petauspatjat	()	()	()	()	()	()
Verhot	()	()	()	()	()	()
Matot	()	()	()	()	()	()
Muita tekstiilejä, mitä?	()	()	()	()	()	()

15. Kuinka suuri osa poistetuista kodintekstiileistä ei enää soveltunut sellaisenaan käytettäväksi (rikkinäisiä, muutoin pilalle menneitä)?

- () lähes kaikki rikkiäisiä/pilalle menneitä
- () 75-90 %
- () 50-75 %
- () 25-50 %
- () alle 25 %
- () en osaa sanoa

16. Mihin taloutesi käyttökelvottomat vaatteet ja tekstiilit (rikkinäiset, muuten pilalle menneet) pääasiassa poistetaan/hyödynnetään?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)

Poistetaan lajittelematta käyttökelpoisten tekstiilien mukana	<input type="text"/>
Sekajätteeksi	<input type="text"/>
Energiajätteeksi (poltettava jäte)	<input type="text"/>
Lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen erillisenä eränä muualle (esim. loppukeräykseen)	<input type="text"/>
Materiaali hyödynnetään (matonkuteena, siivousluuttuna, yms.)	<input type="text"/>
Johonkin muualle, minne?	<input type="text"/>

17. Mihin käyttökelpoiset naisten vaatteet, joita taloudestasi ei enää sellaisenaan käytetä, pääasiassa poistetaan/hyödynnetään?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)

Jos taloudestasi ei kuulu naisia, siirry kysymykseen 18.

Ei poisteta käyttökelpoisia vaatteita	<input type="text"/>
Annetaan sukulaisille/tuttaville	<input type="text"/>
Myydään kirpputorilla tai nettipalvelussa	<input type="text"/>
Lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen	<input type="text"/>
Materiaali hyödynnetään (esim. matonkuteena, siivousluuttuna, yms.)	<input type="text"/>

Laitetaan ros kiin

Johonkin muualle, minne?

18. Mihin käyttökelpoiset miesten vaatteet, joita taloudessasi ei enää sellaisenaan käytetä, pääasiassa poistetaan/hyödynnetään?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)
Jos talouteesi ei kuulu miehiä, siirry kysymykseen 19.

Ei poisteta käyttökelpoisia vaatteita

Annetaan sukulaisille/tuttaville

Myydään kirpputorilla tai nettipalvelussa

Lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen

Materiaali hyödynnetään (esim. matonkuteena, siivousluuttuna, yms.)

Laitetaan ros kiin

Johonkin muualle, minne?

19. Mihin käyttökelpoiset lasten vaatteet, joita taloudessasi ei enää sellaisenaan käytetä, pääasiassa poistetaan/hyödynnetään?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)
Jos talouteesi ei kuulu lapsia, siirry kysymykseen 20.

Ei poisteta käyttökelpoisia vaatteita

Annetaan sukulaisille/tuttaville

Myydään kirpputorilla tai nettipalvelussa

Lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen

Materiaali hyödynnetään (esim. matonkuteena, siivousluuttuna, yms.)

Laitetaan ros kiin

Johonkin muualle, minne?

20. Mihin käyttökelpoiset kodintekstiilit, joita taloudessasi ei enää sellaisenaan käytetä, pääasiassa poistetaan/hyödynnetään?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)

Ei poisteta käyttökelpoisia tekstiilejä

Annetaan sukulaisille/tuttaville

Myydään kirpputorilla tai nettipalvelussa

Lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen

Materiaali hyödynnetään (esim. matonkuteena, siivousluuttuna, yms.)

Laitetaan ros kiin

Johonkin muualle, minne?

21. Mikäli taloudestasi poistetaan käyttökelpoisia vaatteita ja tekstiilejä, mihin hyväntekeväisyyteen, mille järjestölle ne pääasiassa toimitetaan?

Valitse 3 tärkeintä vaihtoehtoa *tärkeysjärjestykseen*: 1=pääasiassa, 2=toiseksi eniten, 3=kolmanneksi eniten)

Lahjoitetaan UFF:lle (U-landshjälp från Folk till Folk i Finland rf)

Lahjoitetaan SPR:lle (Suomen punainen risti)

Lahjoitetaan Fida:lle (Fida International)

Lahjoitetaan pelastusarmeijalle

Lahjoitetaan kierrätyskeskukseen

Ei lahjoiteta hyväntekeväisyyteen

Lahjoitetaan muuhun hyväntekeväisyyteen, mihin?

22. Olisitko valmis lajittelemaan poistettavat tekstiilit tarkemmin, jotta ne saataisiin tehokkaammin kierrätettyä/hyödynnettyä?

	Erittäin todennäköisesti	Mahdollisesti	En lajittelisi
Voisin lajitella tuotteen kunnon mukaan (sellaisenaan käyttökelpoisiin ja käyttökeltvottomiin)	()	()	()
Voisin lajitella kuitusisällön mukaan (esim. puuvilla, villa, tekokuidut)	()	()	()
Voisin lajitella tuotteen tyyppin mukaan (esim. vaatteet, kengät ja laukut erikseen)	()	()	()
Voisin lajitella erikoistuotteet erikseen (esim. Core Tex-vaatteet, pinnoitetut sadeasut yms.)	()	()	()
Voisin lajitella jotenkin muuten, miten?	()	()	()

23. Jos tekstiilijätteen keräystä parannettaisiin, kuinka todennäköisesti veisit sellaisenaan käyttökeltvottomat tekstiilisi seuraaviin keräyspaikkoihin?

	Erittäin todennäköisesti	Mahdollisesti	En veisi
Kauppaan sisälle	()	()	()
Keräyspisteeseen, jossa jo kerätään esim. lasia, metallia, kartonkia yms.	()	()	()
Käyttökelpoisten tekstiilien keräyslaatikoiden vieressä oleviin erillisiin jätetekstiililaatikoihin	()	()	()
Huoltoasemalle, esim. ABC	()	()	()
Kirpputorin keräyspisteeseen	()	()	()
Muu paikka, johon veisit tekstiilijätteet mielelläsi, mikä?	()	()	()

24. Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa tilannettasi ja mielipidettäsi?

Ota kantaa väittämiin sen mukaisesti, miten itse toimit, vaikka muut taloudessasi toimisivat eri tavoin.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Ostan usein vaatteita, joita en kuitenkaan käytä (heräteostoksia)	()	()	()	()	()	()
Tarkistan aina tekstiilin hoito-ohjeen ennen ostoa	()	()	()	()	()	()
Käytän vaatteeni omassa käytössä loppuun (esim. koti- tai mökki-vaatteina)	()	()	()	()	()	()
Minulla on tapana korjata tai korjauttaa rikkiöontuneita vaatteita, jotta niitä voisi käyttää pidempään	()	()	()	()	()	()
Haluan seurata muotia, joten ostan usein uusia vaatteita	()	()	()	()	()	()
Poistan käytöstä vain käyttökeltvottomat vaatteet (rikkinäiset, muutoin pilalle menneet)	()	()	()	()	()	()
Hankin suuren osan vaatteistani käytettyinä, esim. kirpputoreilta	()	()	()	()	()	()

Haluan vaatetukseeni vaihtelua, joten ostan usein uusia vaatteita	()	()	()	()	()	()
Yritän hankkia vaatteita, joita voisin käyttää mahdollisimman pitkään	()	()	()	()	()	()
Haluan päästä käyttökelttomista vaatteista ja kodin tekstiileistä mahdollisimman helposti eroon, joten laitan ne roskeen	()	()	()	()	()	()
Poistan käyttökelpoiset vaatteet kiertoon, niin että joku muu voi niitä käyttää	()	()	()	()	()	()

25. Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa tilannettasi ja mielipidettäsi?

Ota kantaa väittämiin sen mukaisesti, miten itse toimit, vaikka muut taloudessasi toimisivat eri tavoin.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Rikkinäisten tai muuten käyttökelttomien vaatteiden ja kodin-tekstiilien kierrätysmahdollisuudet ovat mielestäni nykyisin hyvät	()	()	()	()	()	()
Tarkistan aina tekstiilin kuitusisällön (materiaalitiedot) ennen ostoa	()	()	()	()	()	()
Hyödynnän mahdollisimman suuren osan käyttökelttomiksi menneistä vaatteista ja kodin-tekstiileistä materiaalina uusissa tuotteissa (esim. matonkuteina, tilkkutöissä tai yms. käsityöissä)	()	()	()	()	()	()
Hankin vain vaatteita, jotka voin itse pestä	()	()	()	()	()	()
Suosin ekomateriaalista tehtyjä ja ympäristömerkittyjä tuotteita vaatehankinnoissani	()	()	()	()	()	()
Käyttökelpoisten vaatteiden ja kodin-tekstiilien kierrätysmahdollisuudet ovat mielestäni nykyisin hyvät	()	()	()	()	()	()
Käytän ja kierrätän vaatteet ja kodintekstiilit jo niin tehokkaasti kuin mahdollista	()	()	()	()	()	()
Hyödynnän mahdollisimman suuren osan käyttökelttomiksi menneistä vaatteista ja kodin tekstiileistä muussa käytössä (esim. siivousluottuina)	()	()	()	()	()	()

Kyselylomake, osa 2. Taustatiedot kyselylomakepohjalla

26. Sukupuoli

69 (7 %) mies
981 (93 %) nainen

27. Ikä vuosina. _18-80 vuotta, keskimääräinen ikä 41 vuotta_ Ikäjakauma ikäluokittain

Ikä	Miehet	Naiset	Kaikki
alle 25 vuotta	0 %	7 %	6 %
25 - 34 vuotta	16 %	36 %	35 %
34 - 45 vuotta	27 %	21 %	22 %
44 - 55 vuotta	16 %	21 %	21 %
54 - 65 vuotta	16 %	11 %	11 %
yli 65 vuotta	24 %	5 %	6 %

28. Kotitalouden muoto

Kotitaloustyypit	Miehet	Naiset	Kaikki	Väestö vuonna 2011
Yhden aikuisen talous	22 %	23 %	23 %	40
Avo-/avioparit, ei kotona asuvia lapsia	42 %	36 %	37 %	31
Lapsiperheet (alle 18 v. lapsi(a))	26 %	36 %	35 %	23
Muu talous (esim. useita aikuisia)	10 %	5 %	5 %	6

29. Kotitalouden koko (henkilöä).

22 % 1 henkilö
41 % 2
14 % 3
14 % 4
6 % (59) 5, **5+ henkilöä yhteensä: 8 % (83)**
1 % (14) 6
(3) 7
(1) 8
(1) 9
(2) yli 10 henkilöä

30. Jos talouteesi kuuluu alle 18-vuotiaita lapsia, kirjoita lasten iät (vuotta). _0 - 18 v _

0 - 3 vuotta 40 %
4 - 6 vuotta 18 %
7 - 12 vuotta 23 %
13 - 17 vuotta 19 %

31. Vastaajan ylin koulutustaso

3 % (30) peruskoulu/kansakoulu/keskikoulu
9 % (92) ylioppilas
11 % ammatillinen koulutus
30 % opisto/ammattikorkeakoulu
47 % korkeakoulu/yliopisto
0,7 % (7) muu, mikä _____

32. Vastaajan työmarkkina-asema

Työmarkkina-asema	Miehet	Naiset	Kaikki
yrittäjä	12 %	5 %	6 %
kokopäivätyössä	48 %	45 %	46 %
osa-aikatyössä tai pätkätyössä	0 %	11 %	10 %
opiskelija	4 %	15 %	14 %
eläkeläinen	26 %	7 %	9 %
työtön tai lomautettu	7 %	8 %	8 %
kotiäiti, koti-isä, hoitovapaalla	1 %	8 %	8 %
muu, mikä?	1 %	1 %	1 %

33. Asunnon tyyppi

35 % omakotitalo/paritalo
15 % rivitalo (myös pienkerrostalo, luhtitalo)
50 % kerrostalo
0,3 % (3) jokin muu, mikä? _____

34. Asuinalue

23 % kaupungin keskusta
55 % esikaupunkialue tai kaupungin lähiö
6 % (62) kaupungin haja-asutusalue
9 % (94) maaseutukunnan keskus tai muu taajama
7 % (70) maaseutukunnan haja-asutusalue

35. Suomen suuralue/lääni

39 % Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen)
16 % Muu osa Etelä-Suomen lääniä
28 % Länsi-Suomen lääni
9 % Itä-Suomen lääni
6 % (67) Oulun lääni
2 % (16) Lapin lääni

36. Kotitaloutesi yhteenlasketut vuositulot 2012 (tulot ennen verotusta)

16 % (162) alle 20 000 €
25 % (263) 20 000-39 999 €
23 % (238) 40 000-59 999 €
14 % (150) 60 000-79 999 €
7 % (74) 80 000-99 999 €
6 % (59) 100 000 € tai enemmän
10 % (99) en osaa sanoa/en halua vastata

37. Miten kiinnostavana pidit tätä kyselyä?

45 % Erittäin kiinnostavana
43 % Melko kiinnostavana
10 % Jossain määrin kiinnostavana
2 % (20) En juurikaan kiinnostavana
0 (0) En lainkaan kiinnostavana

38. Mitä kautta sait tiedon tästä kyselystä?

% (kpl)

13,0 (136) Kuulun Kuluttajaneeliin

3,6 (38) Kuluttajatutkimuskeskuksen www-sivulta

1,5 (16) UFF:n www-sivulta/Facebook

3,4 (37) SYKE:n www-sivulta/Facebook

3,3 (34) HAMK:n www-sivulta

10,6 (111) Marttojen www-sivulta

0,5 (5) FINATEX:n www-sivulta

62,0 (648) Jotakin muuta kautta mitä? _Lähinnä Facebook-yhteisöjen kautta

1,4 (15) Vastaus puuttui

39. Mikä mielestäsi edistäisi parhaiten käyttökeltomien vaatteiden ja kodintekstiilien hyötykäyttöön päätymistä?

848 vastausta (80 %)

40. Tähän voit kirjoittaa näkemyksiäsi tekstiilien kierrätyksestä ja käytöstä tai tästä kyselystä.

415 vastausta (39 %)

Kaikukatu 3, 00530 Helsinki
PL 142, 00531 Helsinki
puh. 029 505 9000
Faksi 09 876 4374
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi